

Wervekkrant

06/3

**Met duurzame landbouw
boert iedereen goed**

Nicolas Supiot van de Reseau de Semences Paysannes met een oude graanvarieteit die hij probeert in stand te houden en te gebruiken. Deze boer bezochten we tijdens de Wervelreis augustus 2006 in Frankrijk. Zie ook pag. 22

foto voorkaft : kemppesto met zongedroogde tomaat

'Wervelkrant 06/3' is krant 67 in het 16de Werveljaar. Kringlooppapier; gedrukt met vegetale inkt door Druk in de Weer 1600 exemplaren.

Alle artikels, vrij van intellectuele eigendomsrechten, mogen worden overgenomen, mits bronvermelding en mits toezending van de publicatie aan Wervel.

Deze krant kost 2,5 euro

Op www.wervel.be is er een drie-maandelijkse voedselkrant

Aangezien Wervel een VZW is, is het ook gemachtigd bij testament legaten en schenkingen te ontvangen. Het volstaat hiertoe de volgende formule in het document in te lassen: 'Ik legateer aan de vzw Wervel te 1030 Brussel de som van ... EUR voor ...

We doen een beroep op mensen, groepen, organisaties, die ons maandelijks/jaarlijks iets -naar eigen draagkracht-willen storten.

Dat kan op 001-2165388-36 van Wervel. IBANCode BE 46-001-2165388-36 BIC/Swift code GEBABEBB Deze bijdragen benutten we om allerlei projecten te financieren.

Aan wie alleen de Wervelkranten wil ontvangen, vragen we minimum 15 euro (voor organisaties minimum 20 euro), dit als ondersteuning voor de publicatie- en verzendkosten.

Wervel is een project bij Krekelsparen van Netwerk-Vlaanderen. Het erkend nummer is 94/0054. Wervel is ook een project bij het nieuwe Dynamosparen van Netwerk-Vlaanderen en Triodos Bank.

Wervelcontactadressen:

Lus Mussche: Vinkendreef 13, 3120 Tremelo, Tel./fax.: 016/ 53 26 95.

Secretariaat: Vooruitgangstraat 333/9 A, 1030 Brussel, Tel./fax.: 02/ 203 60 29

e-mail: info@wervel.be

website: www.wervel.be

verantwoordelijke uitgever :
Louis De Bruyn,
Nonnenstraat 19 2800 Mechelen

Publicaties: u kunt de lijst vinden op de website of aanvragen op het secretariaat.

U kunt ook een voorstellingsbrochure (in het NL, E, D, F, SP) en folder (NL, E, F, PORT en SP) aanvragen op het secretariaat

Met de steun van OEVER, samenwerkingsverband van religieuze congregaties in Vlaanderen

Over 'duurzaamheid' en andere containers

Sinds het Brundtlandrapport (1987) begon 'duurzame ontwikkeling' goed te klinken. 'Duurzaam' werd gaandeweg een modieus uithangbord. Een sieraad?

Iedere instantie, iedere overheid, iedere organisatie die zichzelf wat respecteert, neemt dit woord in zijn beleidsplan op. Alhoewel, het gebeurt ook al wel eens dat een Gewest een decreet goedkeurt rond 'educatie duurzame landbouw', om dan vervolgens het woord 'duurzaam' bij de uitvoering in te slikken. Ook dat gebeurt nog in ons Belgenland. Maar doorgaans boert het 'begrip' goed: we hebben een federale staatssecretaris voor 'sociale economie en duurzame ontwikkeling', er zijn cellen duurzame ontwikkeling en ja, 13 juli 2006 was een historische dag in onze vaderlandse geschiedenis! De grote meerderheid van de senaat stemde in met het idee om 'duurzame ontwikkeling' in de grondwet op te nemen. Ons volkslied wordt nog niet meteen omgedoopt in 'duurzaam België', maar het resultaat mag er toch al wezen:

"Art. 7 bis – Bij de uitoefening van hun respectieve bevoegdheden, streven de federale Staat, de gemeenschappen en de gewesten de doelstellingen na van een duurzame ontwikkeling in haar sociale, economische en milieugebonden aspecten, rekening houdend met de solidariteit tussen de generaties."

'Duurzaamheid' is duidelijk één van die containerbegrippen in de rij van 'rechtvaardigheid, vrijheid, solidariteit, biodiversiteit', waar niemand kan of wil tegen zijn. Tot als je 't concreet wil gaan invullen. Dan springen de poppen aan het dansen.

Neem nu de grote doorbraak van het begrip in de politieke wereld en dat sinds het Brundtlandrapport. Is het duurzaamheidpleidooi niet een welkom middel om het vernietigende kapitalisme zo lang mogelijk voort te zetten? Gaat het niet om de zogenaamde 'greenwashing' van politiek en multinationals om onze levensstijl en winstmakerij niet te moeten bijschaven. 'Duurzaamheid' als excuus om ongestoord te kunnen blijven exploiteren? Duurzame globalisering tot we met zijn allen over de grenzen van onze eindige planeet vallen?

Neem nu de huidige hype rond 'duurzame' energie uit koolzaad en andere biomassa. Mogen we daar vriendelijk, maar kordaat vragen bij stellen, of is alle 'bio'-energie duurzaam te noemen?

Neem nu Art.7 bis. Een stap in de goede richting, maar blijft het dode letter in een stoffige grondwet? En Art. 7 bis heeft het over 'sociale, economische en ecologische' duurzaamheid. Hallo!? Nooit gehoord van 'culturele duurzaamheid'? Of van participatie van de bevolking in het duurzaamheidsproces? En de solidariteit tussen de generaties? Gaat het tot en met onze kleinkinderen of tot het zevende geslacht en nog enkele eeuwen erna? Of wanneer stoppen we? Mag een zwart kind dat in 2090 in Zuid-Afrika geboren wordt in onze container? Een Noord-Amerikaans inheems volk fluistert ons in: 'Wij lenen de aarde van onze kleinkinderen'. Moeilijk om in een grondwet te zetten, maar toch.

En hoe pakken de NGO's het aan?

Van 13 tot 22 oktober beleven we de tweede week van de duurzame ontwikkeling. Surf naar: www.debeterekoop.be en www.sla21.be. De Noord-Zuidbeweging, milieuorganisaties, Vlaams Agrarisch Centrum, Netwerk Bewust Verbruiken, Voedselteams en Wervel starten op Wereldvoedseldag, 16 oktober, hun tweejarencampagne 'Landbouw 2015!'. In de communicatie naar het brede publiek luidt het: 'Met duurzame landbouw boert iedereen goed!'. Op zijn beurt kadert deze dynamiek in de bredere, gezamenlijke campagne van 2005 tot 2015 i.v.m. de millenniumdoelstellingen (www.detijdloopt.be) Doen wij mee aan de greenwashing om in het stadsbeeld ons aller 4 x 4 te blijven verwelkomen en dit 'dankzij' bio-energie uit soja of koolzaad? Hoe zal het zitten met de invulling van 'culturele duurzaamheid' in onze ijzig snel globaliserende wereld en in de opgedrongen eenheidsworst? Of is het sociale luik de afvalbak, waar we terecht kunnen met alle niet-economische of niet-ecologische factoren?

Van 16 tot 25 november organiseert Vlaanderen zijn eerste 'Week van de Smaak' (www.weekvandesmaak.be). Aan campagnes blijkbaar geen gebrek! Zal dit de week bij uitstek worden om de culturele duurzaamheid te implementeren? Of wordt het een versterking van 'Denk lokaal, eet globaal'? Bekrompen denken en exotisch eten: is dat niet eerder de groeiende praktijk in de Vlaamse keukens en aan onze tafels van samenkomst?!

Wervel zet als kritische partner zijn landbouwschouders onder '2015 - DE TIJD LOOPT' en onder diverse andere campagnes. We durven hopen dat we hier en daar een steen kunnen verleggen. Onze vormingsdag van 30 september rond 'landbouw en cultuur' wil zo een stapsteen zijn. De dag met Vandana Shiva over 'zaadautonomie' is een fundamenteel onderdeel van duurzame, culturele ontwikkeling. En onze tweejarencampagne 'Denk globaal, eet lokaal' vat één en ander samen waar het ons om gaat. De flyers, de T-shirts, serviettes, borden en soepkommen krijgen nu een leeskluij. In deze Wervelkrant vindt U onze eerste dieper gravende brochure 'Denk Globaal, eet lokaal'. Het wil een begin van visietekst zijn, ter ondersteuning van de talloze campagnes die op stapel staan.

Deze Wervelkrant probeert de duurzame container wat open te wrikken. Lees je even mee?

Luc Vankrunkelsven

Voor u samengezet

Landbouw uitgedrukt in cijfers

In Vlaanderen

Het aantal land- en tuinbouwbedrijven in Vlaanderen was in 2005 34.410 (in vergelijking met tien jaar geleden ongeveer met 28 procent gedaald). Aangezien het landbouwareaal in die periode haast onveranderd bleef, betekent dit dat de schaalvergroting zich onverminderd doorzet.

Op die bedrijven waren 67.000 personen regelmatig tewerkgesteld (een daling van 19 procent tegenover tien jaar geleden). Die cijfers staan in het eerste Landbouwrapport van het nieuwe Beleidsdomein Landbouw en Visserij.

De totale productiewaarde van de land- en tuinbouwsector bedroeg in 2004 bijna 4,47 miljard euro. De veeteelt is veruit de belangrijkste sector, en neemt de laatste vijf jaar gemiddeld ruim 60 procent voor zijn rekening. De tuinbouw is verantwoordelijk voor 30 procent van de productiewaarde, de akkerbouw voor de resterende 10 procent. De Vlaamse landbouwsector heeft een aandeel van 1,3 procent in de totale Vlaamse bruto toegevoegde waarde van 2004.

Minder varkens

Sinds 1995 is het aantal runderen continu gedaald tot 1,35 miljoen stuks in 2005. Dat is een daling van 22 procent in een periode van 10 jaar. Na een uitbreiding van de varkensstapel eind de jaren negentig, is ook in deze productietak een aanhoudende afslanking merkbaar. Sinds 1995 is de varkensstapel met 15 procent gekrompen tot 5,95 miljoen stuks. Net zoals in de varkenssector kende de pluimveestapel een groei in de tweede helft van de jaren negentig, maar sindsdien is er een continue daling. Vorig jaar waren er nog 29,3 miljoen stuks pluimvee, 7 procent minder dan in 1995.

Opvolging?

Slechts 13,7 procent van alle bedrijven, waarvan het bedrijfshoofd ouder is dan 50 jaar, heeft een vermoedelijke

opvolger. Dat probleem is duidelijk afhankelijk van de bedrijfsgrootte. Bij minder dan 10 procent van de kleinere bedrijven is er een vermoedelijke opvolger, terwijl dat bij meer dan 40 procent van de grote bedrijven het geval is.

Biolandbouw

In 2005 kwam de negatieve trend in de biologische sector wel tot stilstand. Het areaal biologische landbouw bedraagt nu 3.153 ha, wat nog steeds overeenkomt met 0,5 procent van de totale Vlaamse cultuurgrond. In totaal zijn er in Vlaanderen 236 landbouwbedrijven die aan biologische landbouw doen.

Voedingsindustrie in België

De omzet van de Belgische voedingsindustrie bedroeg 31,01 miljard euro in 2004, een stijging van 1,9 procent in vergelijking met 2003. Driekwart van de totale omzet in de voedingsindustrie is voor rekening van Vlaanderen. Hiermee is de voedingsindustrie de derde grootste industriële sector, na de metaalverwerkende en de scheikundige industrie. De bruto toegevoegde waarde van de voedingsnijverheid in België bedroeg 5,76 miljard euro in 2004. De Belgische voedingsindustrie vertegenwoordigt 15,4 procent van de totale werkgelegenheid in de industrie, namelijk 89.095 werknemers.

Export

De totale Belgische handel in landbouwproducten vertoonde in 2004 een positief saldo van 2.304 miljoen euro. Vooral de handel in dierlijke producten draagt bij tot dat positieve saldo.

De handel in landbouwproducten vertegenwoordigt respectievelijk 9,4 en 9,7 procent van de invoer en uitvoer van de totale Belgische handel. Het aandeel van de landbouwproducten in het totale positieve handelssaldo van België bedraagt 13,5 procent.

Het aantal landbouwbedrijven in ons land blijft echter dalen. Uit voorlopige cijfers voor 2006 blijkt dat ons land 49.307 landbouwbedrijven telt, 4,3 procent minder dan in 2005. Op tien jaar tijd zijn in ons land 20.000 landbouwbedrijven verdwenen en jaarlijks sneuvelen er 2.500 tot 3.000 jobs in de sector. De daling van het aantal landbouwbedrijven is groter in Vlaanderen (-4,7% tot 32.813) dan in Wallonië (-3,6% tot 16.494).

Tewerkstelling

Naast het aantal landbouwbedrijven zakte ook de tewerkstelling in de sector met 4 procent. Zo werken er nu nog 91.176 mensen in de landbouwsector. De gebruikte landbouwooppervlakte kromp met 1,2 procent tot 1,3 miljoen ha.

(bron: VILT)

ADVERTENTIE

Oktober 2006

**Bevrijdingstheologie,
ecofeminisme,
Dom Hélder Câmara:
anno 2006.**

De braziliaanse bevrijdingstheologen Ivone Gebara en Marcelo Barros op tournee in Vlaanderen, Brussel, Wallonië en Nederland.

Voor de 25 activiteiten, vraag naar folder bij lucvankrunkelsven@scarlet.be (0472/714.873)

Waarom vele boeren geen opvolgers meer hebben

De vergeten balansposten in de Belgische landbouw

Op blz 25 toont Erik Mathijs in zijn boek "De nieuwe landbouw" een: "Balans van de Belgische landbouw"

Voor 2001 staan daar aan activa: grondkapitaal (grond in eigendom) 9.095,3 miljoen euro en bedrijfskapitaal 6.093,3 miljoen euro, samen 15.188,6 miljoen euro. Aan passiva staan daar tegenover: eigen vermogen 9.645,7 miljoen euro en 5.542,9 miljoen euro aan leningen.

Ons lijkt deze balans onvolledig. In de loop van de laatste halve eeuw zijn heel wat 'dubieuze', dwz. moeilijk exact te berekenen balansposten in de landbouw binnengeslopen op grond van maatregelen die oorspronkelijk beperkingen waren, maar door hen aan wie de beperkingen zijn opgelegd, graag worden beschouwd als rechten, waaraan een waarde wordt toegekend en een kostprijs wordt gehangen zodra het moment van verzilveren daar is. Voorbeelden daarvan zijn : plafonds ofwel quotering in de melk- en suikerbietensector, nutriëntenhalte e.d. In de jaren '70 stegen de grondprijzen in de landbouw omwille van de beschermde melkprijs. In de jaren '80 was het de prijs van het melkquotum die spectaculair steeg. Ten aanzien van de laatste wijziging van

het Europese Gemeenschappelijk Landbouwbeleid, GLB, geldt een soortgelijke bedenking. De jaarlijkse bedrijfstoelage, het equivalent van eerdere vormen van aan productie of aan oppervlakte gekoppelde steun, dreigt zich te verankeren in een prijsverhoging van de landbouwgronden. Die jaarlijkse toeslag is vooral goed voor uitbollende boeren, zelfs niet-boeren(1) kunnen ervoor in aanmerking komen.

Voor de startende boeren en ook voor boeren in vol bedrijf vormen productierechten een blok aan het been voor zover ze verworven moeten worden.

Hier volgt een poging om de diverse vormen van gevestigde rechten uit te drukken in geldbedragen om ze daarna toe te voegen aan de balans van de Belgische landbouw, zoals Erik Mathijs die weergeeft.

melkrechten

In 2000 had Vlaanderen 327.000 melkkoeien, Wallonië 267.000, samen 594.000 melkkoeien. Die produceerden in 2000 ongeveer 3.450 miljoen liter melk, gemiddeld ongeveer 5.800 liter per koe. Als we de waarde van het melkquotum per liter vaststellen op 1 euro, dan is dat een balanspost van

3.450 miljoen euro. We nemen aan dat er geen groot verschil zal zijn met 2001 en noteren dus die balanspost voor 2001.

suikerbieten

In 2000 teelde Vlaanderen suikerbieten op 34.410 ha en Wallonië op 56.800 ha, samen 91.200 ha. Eindproductiewaarde van het Vlaamse aandeel in 2000: 106,9 miljoen euro, ofwel 3.107 euro per ha. Bij een productiekost van 1.600 euro/ha is de bedrijfswinst 1.507 euro/ha. Bij andere teelten ligt de bedrijfswinst aanzienlijk lager. Voor wintertarwe lag de eindproductiewaarde in 2001 op 883 euro/ha. Bij een productiekost van 500 euro/ha is de bedrijfswinst voor tarwe slechts 383 euro/ha. Het verschil per ha bij teelt van suikerbiet of wintertarwe bedraagt dan 1.124 euro. Het lijkt onredelijk om het totale verschil te wijten aan een verschillende benadering binnen het GLB, maar toch kan voorzichtig een bedrag van 500 euro/ha worden aangemerkt als de grondslag voor een berekening van het productierecht van suikerbieten, ofwel suikerbietenquotum. Bij 91.200 ha suikerbieten voor België gaat het dus om een bedrag van 45,6 miljoen euro. We nemen aan dat er geen groot verschil zal zijn met 2001 en noteren dus die balanspost voor 2001.

<u>activa</u>		<u>passiva</u>	
eigen grondkapitaal	9.095	eigen vermogen	9.645
bedrijfskapitaal	6.093	leningen	5.543
melkquotum(toegevoegd)	3.450		
bietenpremie(toegevoegd)	46	eigen vermogen(toegevoegd)	4.300
mestquotum(toegevoegd)	2.500	leningen(toegevoegd)	3.796
toeslagrechten(toegevoegd)	2.100		
totaal	23.284		23.284

aangevulde balans van de Belgische landbouw in miljoen euro (basis 2001)

mestrechten / nutriëntenhalte

Zie voor de benaderende berekening een tabel, die op het Wervelbureau kan worden opgevraagd.

Gerelateerd aan de toegelaten fosfaatproductie voor Vlaanderen op grond van de veestapel van 2001 is het eindbedrag 1.495 miljoen euro. Voor heel België zijn geen cijfers voorhanden. Laten we daarom voorlopig uitgaan van 2.500 miljoen euro.

jaarlijkse toeslagrechten op grond van GLB

Als subsidies op hetzelfde niveau blijven als in 2001 (403,1 miljoen euro, zijnde het totaal aan subsidies (485,5 miljoen euro) minus de indirecte belastingen (82,4 miljoen euro)) en als ca 80% daarvan wordt omgezet in de jaarlijkse bedrijfstoelag, dan gaat het om 320 miljoen euro voor heel België. Er bestaat bij deskundigen de vrees – oa. bij Jacques Berthelot – dat die uitkering zich gaat vertalen in de prijs van de landbouwgrond. Voor de balans van de Belgische landbouw kan dit betekenen dat dit toeslagrecht wordt omgezet in een kapitaalspost voor zover de grond in eigendom is. Volgens Mathijs is in 2001 59,4% van de landbouwgronden geen eigendom van de boer. Wij moeten dus richten op 40,6% van de gezamenlijke jaarlijkse toeslagrechten, 40,6% van 320 miljoen euro = 130 miljoen euro. Bij een 5% rentevoet is dat gekapitaliseerd 2.600 miljoen euro. Misschien zal dit effect zich niet voor 100% doorzetten, maar voor 80%. Dan wordt het balanskapitaal: $0,8 \times 2.600$ miljoen euro \approx 2.100 miljoen euro.

Ten opzichte van de cijfers van Mathijs (15.188 miljoen euro) zijn de activa nu verhoogd met 8.096 miljoen euro tot een totaalwaarde van 23.284 miljoen euro. Voor een deel kan dit extra worden aangemerkt als eigen vermogen, nl. in zoverre de productierechten zijn ontstaan in een bedrijfsfase voorafgaand aan een bedrijfsverkoop, -overdracht of -vererving. Voor de reeds lang bestaande rechten zoals melkquotum en bietenpremie nemen we aan dat deze nog maar voor 20% als manna, dat wil zeggen: toegevallen aan het bedrijfsvermogen, kunnen worden beschouwd.

Immers in zeer veel gevallen – wij nemen aan 80% - zijn deze rechten al eens verzilverd; voor het mestquotum

gaan we uit van 60% en voor de pas ingevoerde toeslagrechten van 100%. Het toegevoegd eigen vermogen gaat dan bedragen: $(3.450 + 46) \times 0,2 + 2.500 \times 0,6 + 2.100 \times 1 = 4.300$ miljoen euro. Het overige aan productierechten, $8.096 - 4.300 = 3.796$ miljoen euro, betekent een toename van de leningen. Ten opzichte van de oorspronkelijk door Mathijs opgenomen leningen (5.543 miljoen euro) is dit een verhoging van de leningen met 70%.

startkansen van jonge boeren

Het geschetste beeld verklaart waarom jonge boeren die een bedrijf willen starten of willen overnemen zozeer in de knel zitten. Op directe of op indirecte wijze worden rechten bevroren in de balans en komen tot uiting in een hoger eigen vermogen en een aanzienlijke verhoging van de rentelasten op de leningen.

De waardering van de productierechten is in de praktijk zeer divers. Bij een vererving binnen een loyale familie zal van de jonge overnemer niet het onderste uit de kan worden gevraagd. Maar er zijn ook situaties waarin geen opvolger in eigen familie of naaste kring wordt gevonden. In dat geval is de mogelijke strategie heel anders, onder druk ook van een tekortschietende oudedagsvoorziening van de oud geworden boer(in). Hij/zij zal de boerderij en de daarmee verbonden gronden en rechten stapsgewijs uitventen aan de meestbiedende, dwz. hij/zij gaat de boerderij opeten. Daar kunnen jaren overheen gaan. En het gaat daarbij bepaald niet alleen om de kleine, weinig toekomst biedende boerderijen maar ook om grote, op zichzelf levensvatbare bedrijven.

Er is in deze benadering geen onderscheid gemaakt naar de rechtsvorm waarin het bedrijf wordt gedreven, omdat de beschikbare gegevens dat niet toelaten. In veel gevallen waarin sprake is van een familiebedrijf zal er niet eens een volledige administratie zijn en zelden een jaarbalans. Belastingafdracht geschiedt dan in veel gevallen op forfaitaire basis. Boeren echter, die zich terecht tegen stropen hebben ingedekt door vorming van een coöperatie of van een bvba, zal bovenstaande waardering van productierechten in balansposten aanspreken. Zij zullen daarmee wellicht reeds vertrouwd zijn.

Gert Coppens, met dank aan de Wervelaars die gegevens hebben aangeleverd.

(cijfers zijn ook ontleend aan Erik Mathijs : "De nieuwe landbouw", Acco, 2004 en aan publicaties van VILT en ALT)

(1) Toeslagrechten voor niet-boeren kan niet automatisch. Maar . . .

In de praktijk zien we dat dit heel eenvoudig is als betrokkene genoeg grond ter beschikking heeft om die toeslagrechten te "activeren".

Twee voorwaarden om de toeslag te krijgen: - BTW-nummer aanvragen voor landbouwactiviteit - bij Ministerie van landbouw een producentennummer aanvragen. Derde administratieve voorwaarde om officieel boer te zijn (aansluiting bij sociale kas als landbouwer) is voor de toeslagrechten niet eens vereist!

Onze slogan prominent aanwezig in de keuken van het folkfestival te Vorsele, pittig naast 'Lu': de Franse multinational die De Beukelaer opat, De Beukelaer dat het Herentalse Parein opat. Lu is nu zélf onderdeel van Danone.

2015 DE TIJD LOOPT

Weet je nog ...

In september 2000 engageerden de regeringen van 191 lidstaten zich om acht doelstellingen te realiseren tegen 2015. Dit zijn de acht Millenniumdoelstellingen (Millennium Development Goals – MDG's) die ervoor moeten zorgen dat in 2015 de wereld er een stukje beter uitziet. Vóór de 11.11.11-campagne van vorig jaar wist amper 5 % van de Vlaamse bevolking wat die Millenniumdoelstellingen waren. Daarna was dat gestegen tot 39 %. We geven ze hier nog eens op een rijtje:

1. Armoede en honger halveren
2. Elk kind naar de basisschool
3. Gelijke kansen voor mannen en vrouwen
4. De kindersterfte verminderen
5. De gezondheid van moeders verbeteren
6. Aids, malaria en andere ziekten wereldwijd bestrijden
7. Toegang tot water voor iedereen - actief werken aan een duurzaam milieu
8. Werken aan een wereldwijd partnerschap voor ontwikkeling

Samenwerkingsverband

Tien jaar lang wordt door verschillende Noord-Zuidorganisaties samengewerkt rond de Millenniumdoelstellingen in de coalitie "2015 - DE TIJD LOOPT". Dit najaar wordt gestart met de focus op de eerste doelstelling: het halveren van de honger en armoede in de wereld. We werken mee, al weten we allemaal dat deze Millenniumdoelstelling niet ver genoeg gaat, want honger en armoede moeten de wereld uit.

Omdat het uitbouwen van een duurzame landbouw wereldwijd het meeste perspectief op een structurele oplossing biedt, zullen de Noord-Zuidbeweging, de milieubeweging en andere organisaties zoals Wervel, Bioforum, Vlaams Agrarisch Centrum (VAC) en Netwerk Bewust Verbruiken (NBV) hun krachten bundelen en twee jaar lang een gezamenlijke campagne voeren voor een duurzame landbouw en voor het recht op voedsel.

De inhoudelijke invulling werd bij de 'VODO-werkgroep landbouw' gelegd omdat de organisaties in dit verband al langer samenwerken rond landbouwthema's, die zowel een Noord-Zuid, als een milieudimensie in zich meedragen. Bij verschillende initiatiefnemers bestond vanaf de start ook de intentie om de verschillende landbouworganisaties hier als potentiële partners bij te betrekken. Intussen is een dialoog opgestart en is er overleg over samenwerking.

Kernboodschap

Het is een schande dat het aantal hongerigen in de wereld niet daalt: de internationale gemeenschap schiet schromelijk te kort om de eerste millenniumdoelstelling – de chronische honger in de wereld te halveren tegen 2015 – te halen. Dit terwijl uit studies blijkt dat de capaciteiten er zijn om honger en armoede op korte tijd de wereld uit te helpen.

Het uitbouwen van duurzame landbouw wereldwijd biedt het meeste perspectief op een structurele oplossing. We pleiten voor een landbouwsysteem dat economisch leefbaar is, waarin de boeren een eerlijke prijs krijgen voor hun producten. Duurzame landbouw betekent ook dat de landbouwsystemen het ecologisch draagvlak niet overschrijden, in het belang van de huidige en toekomstige generaties. Hiervoor is een bijsturing van het beleid nodig.

Startschot Landbouw 2015!

Op Wereldvoedseldag, maandag 16 oktober, wordt het startschot gegeven voor de start van deze bredere samenwerking tussen natuur- en milieuorganisaties, in dialoog met de landbouworganisaties. We starten met een centrale actie, gericht op de politici en de pers.

Bedoeling is de gemeenschappelijke visie en de eisen van het samenwerkingsverband wereldkundig te maken. Op die manier leggen we de basis voor twee jaar gecoördineerde

acties en campagnes rond de problematiek van voedselsoevereiniteit en duurzame landbouw.

Voedselsoevereiniteit betekent dat volkeren, gemeenschappen en landen het recht hebben om een duurzaam beleid te definiëren voor landbouw, werkgelegenheid, visserij, voeding en land, zonder dumping in andere regio's en zonder schade voor toekomstige generaties.

De kleine ontregelende boon

Wat heeft een kleine sojaboon uit Brazilië te maken met het lot van de boeren in Afrika? Niets, op het eerste zicht! Of toch wel? Het voorbeeld van de sojaproductie legt de verbanden bloot tussen industriële grootschalige landbouw, het vernietigen van 's werelds natuurrijdommen en internationale handelsmechanismen. Bovendien maakt het de noodzaak duidelijk van duurzame landbouw. In Europa voeren wij soja in uit Brazilië en Argentinië voor de aanmaak van veevoeder voor onze intensieve veeteelt. In Zuid-Amerika veroorzaakt de grootschalige sojaproductie niet alleen een ecologische ramp in het doen verdwijnen van immense oppervlakten regenwoud. Het betekent voor veel boeren en inheemse volken ook armoede en honger, wegens geen toegang meer tot hun gronden en het wegconcurreren van lokale teelten.

In Europa veroorzaakt de massale vleesproductie het bekende mestoverschot. En onze vleesoverschotten en ons graan dumpen we dan maar in Afrika tegen spotprijzen. En daarmee concurreren we ginds de lokale boeren uit de markt. Zo is de productie van soja, die voornamelijk in handen is van enkele multinationals, verantwoordelijk voor een ecologische en sociale ramp op wereldvlak. Veel duurzamer is het om de nodige eiwitten voor dierenvoeding in Europa zelf voort te brengen. Verschillende eiwithoudende gewassen zoals grasklaver zijn daarvoor geschikt.

Met duurzame landbouw boert iedereen goed!

De gezamenlijke visie (32 blz.) van het samenwerkingsverband over het thema 'landbouw' is na te lezen op onze website. Hieronder de samenvatting:

Noord-Zuidbeweging en milieuorganisaties bundelen krachten

Het gaat niet goed met de landbouw in de wereld. De boeren kunnen er niet meer van leven en het milieu heeft er onder te lijden. Maar het kan ook anders! Duurzame landbouw kan de wereld voeden zonder een aanslag te plegen op de draagkracht van de aarde. Daarom bundelen we vanuit de Noord-Zuidbeweging en de milieuorganisaties onze krachten en voeren we twee jaar lang een gezamenlijke campagne voor een duurzame landbouw en voor het recht op voedsel.

Trop is teveel!

Van de ruim 850 miljoen mensen die wereldwijd honger lijden, is de overgrote meerderheid boeren. En dat terwijl ze juist voedsel produceren! De boeren bevinden zich vaak in deze paradoxale situatie door een moeilijke toegang tot vruchtbare gronden, water, kredieten en zaden. Nationale overheden hebben maar al te vaak andere prioriteiten. Bovendien kunnen de kleine boeren in het Zuiden niet opboksen tegen de overspoeling van goedkope ingevoerde producten op hun plaatselijke markten. Zo komen ze massaal in het doodlopend straatje van honger en armoede terecht.

Terwijl voedsel toch een mensenrecht is! Iedereen heeft het recht op een goede en gezonde voeding. Al te veel mensen blijven van dit basisrecht verstoken. En

het wordt er niet beter op door alles maar aan de vrije markt over te laten. Ook het milieu is er de dupe van. De grootschalige en nog steeds toenemende industrialisering van de landbouw weegt zwaar op het eeuwenoude evenwicht tussen mens en milieu. De natuur krijgt hiervan de vervuilde rekening voorgeschoteld. Dit kan zo niet langer!

Samen de boer op

Het kan anders! Gezamenlijk moeten we groeien naar een duurzame landbouw die aangepast is aan de lokale omstandigheden zonder de bodem uit te putten. Dergelijke landbouw is in de eerste plaats gericht op de regionale voedselvoorziening én respecteert tegelijk de natuur. Met duurzame landbouw kunnen de boeren de wereld voeden, niet alleen vandaag, maar ook

Wervel op campagne deze zomer

in de toekomst. Zo kunnen onze kleinkinderen zich ook goed en gezond voeden.

Met dit in het achterhoofd slaan de Noord-Zuidbeweging en de milieuorganisaties de handen in elkaar. Met het samenwerkingsverband 2015 DE TIJD LOOPT voert de Noord-Zuidbeweging tien jaar lang campagne rond de Millenniumdoelstellingen. 191 landen engageerden zich binnen de Verenigde Naties om tegen 2015 de honger en de armoede in de wereld te halveren. Binnen dit kader eisen we samen, vanuit de Noord-Zuidbeweging en vanuit de milieuorganisaties, meer aandacht voor duurzame landbouw in Zuid én Noord. En dit om iedereen wereldwijd van voedsel te voorzien. Onze tien eisen omvatten niet alleen steun aan duurzame landbouw, maar ook aandacht voor betere handelsregels. En zélf kunnen we er ook iets aan doen.

Betere handelsregels

In dat eisenpakket hebben we het ook over handel. Landbouw en handel zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Boeren produceren voedsel voor zichzelf, maar ze verkopen hun producten ook om inkomsten te krijgen. De prijs die ze voor een product krijgen, bepaalt dus in grote mate de welvaart van het gezin. Lokale markten in het Zuiden worden op veel plaatsen echter ontworpen door goedkope invoer van bijvoorbeeld kippen, ajuinen, maïs, rijst en melkpoeder. Als die producten ook nog eens gesubsidieerd werden, dan hebben we te maken met dumping, wat gelijk staat met het uitvoeren onder de kostprijs. Dumping is oneerlijke concurrentie en doet de prijzen kelderen. Hierdoor zakt het gezinsinkomen van de lokale boerenfamilies als een pudding in elkaar.

We kunnen daarom de productie, de verdeling en de toegang tot voedsel niet aan de grillen van de vrije markt overlaten. Alle regio's (en vooral de armste landen) moeten het recht krijgen om hun eigen markten af te schermen tegen deze goedkope invoer en ecologische dumping. Veel kleine boeren zijn ook afhankelijk van exportlandbouw zoals koffie en cacao. Schommelingen en te lage prijzen van deze grondstoffen hebben miljoenen gezinnen getroffen.

Een eerlijke en stabiele prijs voor de landbouwproducten is de beste manier om de boeren een waardig bestaan te garanderen. Maar ook de milieukost moet in de prijs verrekend worden. Het gaat bovendien niet op dat zwakkere milieuregels gelden voor ingevoerde producten dan voor de binnenlandse productie.

Steun kleinschalige duurzame landbouw

Anno 2006 is landbouw big business. Een handjevol gigantische landbouw-multinationals bepalen momenteel de wereldmarkt en gaan met het grootste deel van het geld lopen. Om meer winst te maken, zoeken de multinationale ondernemingen steeds goedkopere productieomstandigheden. Er moeten maatregelen genomen worden om de macht van de multinationals in te perken en de positie van de landbouwers te versterken.

Boeren overal ter wereld kunnen de gemeenschap voeden. Maar dan is er wel nood aan toegang tot gronden, water, ... en tot markten met stabiele en lonende prijzen. En er is ook nood aan meer onderzoek rond duurzame landbouw en steun aan sterke boerenorganisaties.

In de meeste delen van de wereld is landbouw een vrouwenzaak. Afrikaanse vrouwen bijvoorbeeld staan in voor tachtig procent van de voedselproductie. Zij trekken ook naar de lokale markt om hun producten aan de man te brengen. Toch worden plattelandsvrouwen nog op veel gebieden achtergesteld. Zo bezitten ze zelden het land dat ze bewerken, en mogen ze hun geldpotje niet altijd zelf beheren. Duurzame landbouw zal dan enkel een toekomst hebben als we de obstakels uit de weg ruimen die boerinnen ervan verhinderen te leven van hun landbouw.

Overheden moeten ook een milieuvriendelijke landbouw stimuleren, die rekening houdt met de draagkracht van de aarde. Daarbij is het promoten van regionale markten zeer belangrijk. Het is toch al te gek dat landbouwproducten de halve wereld moeten afreizen, als ze ook ter plaatse kunnen geteeld worden.

In het winkelwagentje

Het is duidelijk dat veel van onze eisen gericht zijn aan overheden op diverse beleidsniveaus en internationale instanties. Maar zelf zijn we ook

consumenten en dus beschikken we over een behoorlijke portie macht. Elke dag krijgen we landbouwproducten op ons bord. Dat maakt dat we zelf keuzes kunnen maken. Door producten te kopen die op een duurzame manier zijn voortgebracht, bij een Wereldwinkel, bioproducten uit je buurt, door je aan te sluiten bij een voedselteam of door af en toe wat minder vlees te eten, tonen we een bewust consumptiegedrag. Zo steunen we de boeren en het milieu in het Zuiden én het Noorden met een eerlijke prijs. En daarvoor hoeven we niet op beleidsveranderingen te wachten.

De 10 eisen van de Noord-Zuidbeweging en de milieuorganisaties:

1. Recht op afschermen van lokale markten garanderen
2. Kwaliteitsbevorderende handelsregels stimuleren
3. Dumping van landbouwproducten stoppen
4. Eerlijke en stabiele prijzen voor landbouwproducten
5. De greep van multinationals op de landbouw beperken
6. Kleinschalige duurzame landbouw in het Zuiden steunen
7. De positie van de vrouwen in de landbouw versterken
8. Regionale landbouwmarkten stimuleren
9. Milieuvriendelijke productie in het Noorden stimuleren
10. Duurzaam consumentengedrag promoten

Deze campagne is een gezamenlijke actie van Africa Europe Faith and Justice Network, Bioforum Vlaanderen, Bond Beter Leefmilieu, CDI-Bwamanda-België, FIAN-Belgium, Greenpeace, Ieder voor Allen, Jeugdbond voor natuur en milieu, KWIA, Natuurpunt, Netwerk Bewust Verbruiken, VELT, Vlaams Agrarisch Centrum, Voedselteams, VODO, Voor Moeder Aarde, Wervel en het samenwerkingsverband 2015 DE TIJD LOOPT: Bevrijde Wereld, Broederlijk Delen, Fos, Globelink, Intal, KBA, Koepel van de Vlaamse Noord-Zuidbeweging 11.11.11, Noë, Oxfam Solidariteit, Oxfam Wereldwinkels, Plan België, Protos, Studio Globo, Trias, Vlaams Guatemala Comité, Volens, Vredeseilanden, Wereldsolidariteit, Wereldcentrum, Wereldmediatheek.

Nieuws van het sojafront

Amazonewoud

In April 2006 lanceerde Greenpeace op internationaal niveau het "Eating up the Amazon" rapport. De studie legt de link tussen agro-multinationals zoals Cargill (die soja verhandelen) en Europese bedrijven zoals Mc Donalds (die soja afnemen voor de kippen, die eindigen in hun Mc Nuggets) enerzijds en de vernietiging van het Amazonewoud voor grootschalige soja-aanplantingen anderzijds. Het toont aan dat Cargill – door zijn aanwezigheid in het Amazonewoud – als magneet fungeert voor sojaboeren uit het Zuiden van Brazilië, dat Cargill soja gekocht heeft van bedrijven die illegaal ontbosten en betrokken waren in slavernij. En dat Cargill zich een paar jaar geleden illegaal gevestigd heeft in Santarém door de milieuwetgeving niet te respecteren bij de bouw van nieuwe havenfaciliteiten. Greenpeace startte met acties naar Cargill, Mc Donalds, Campina en andere bedrijven met de eis om geen soja te verhandelen afkomstig uit het Amazonewoud en geen genetisch gemanipuleerde soja te verhandelen. Die bedrijven werden ook aangespoord om soja te vervangen door lokale alternatieven.

actie Wervel/Greenpeace op algemene vergadering FEDIS te Brussel

In mei benaderde Greenpeace samen met Wervel ook de federatie van de distributiebedrijven FEDIS op hun algemene vergadering. FEDIS deelde ons mee dat ze een overleg zou opstarten met BEMEFA (Beroepsvereniging van de mengvoederfabrikanten), Boerenbond en Belgische Confederatie van de Zuivelindustrie. In de aanloop naar dit overleg schreven Greenpeace en Wervel aan deze vier federaties een brief, die mee

onderschreven werd door een representatief aantal leden van de VODO-landbouwwerkgroep.

Internationaal

Recent zijn er onderhandelingen gestart tussen bedrijven en Greenpeace. Op 26 juni hebben een aantal Europese bedrijven (o.m. Mc Donalds, Asda, El Corte Ingles en Alpro) een moratorium op soja uit het Amazonewoud ondertekend en dit voor het geval de sojahandelaren geen stappen ondernemen. Ook ontworpen deze bedrijven, samen met Greenpeace, tien minimumcriteria voor soja uit het Amazonegebied, die ze tijdens de onderhandelingen voorlegden aan de sojahandelaren. Die minimumcriteria betreffen: tegengaan van nieuwe ontbossing voor soja, respecteren van de wetgeving, tegengaan van slavernij en vermijden van GGO's. (voor de moratoriumtekst voor de Europese voedingsbedrijven en de tien minimumcriteria, zie www.wervel.be).

Op 24 juli zijn Abiove (Brazilian Association of Vegetable Oil Industries) en Anec (National Association of Grain Exporters) zelf met een akkoord naar buiten gekomen (zie http://www.abiove.com.br/comunicado_us.html). Dat akkoord is zwakker dan de tien minimumcriteria. De sojahandelaren engageren zich om voor een beperkte periode van twee jaar geen soja van nieuw ontboste gebieden in het Amazonewoud te verhandelen.

Het akkoord is een stap voorwaarts, maar enkel als hieruit ook echt veranderingen op het terrein voortvloeien! Een werkgroep die zal bestaan uit bedrijven, NGO's en overheid moet nu werk maken van een concreet actieplan dat moet leiden tot een lange termijn bescherming van het Amazonewoud. Europese bedrijven hebben ook hun verantwoordelijkheid en moeten mee druk zetten op de werkgroep in Brazilië, zodat er effectief resultaten worden geboekt in de komende twee jaar. Ondertussen hebben bijna alle Britse supermarkten zich achter het Greenpeace-initiatief

geschaard en zijn ze samen met de veevoedersector discussies aangegaan over een betere tracering van soja.

Nederland

Campina heeft tijdens de zomervakantie een akkoord afgesloten met een aantal NGO's waaronder Stichting Natuur en Milieu, WWF Nederland en Solidaridad. De belangrijkste afspraken in het akkoord zijn:

Campina reserveert vanaf de herfst van dit jaar 10.000 ton maatschappelijk verantwoorde soja (volgens de Basel-criteria) voor de koeien van haar ledenmelkveehouders. Deze hoeveelheid soja is voldoende voor alle melk die consumenten in Nederland, Duitsland en België onder de merken Campina en Landliebe kopen.

Einddoel is in 2011 150.000 ton maatschappelijk verantwoorde soja te reserveren, goed voor de totale hoeveelheid ledenmelk in Nederland, Duitsland en België die Campina jaarlijks verwerkt in al haar producten. Campina is wel geen engagement aangegaan om GGO-vrij te gaan.

België

In het licht van deze recente ontwikkelingen, worden de Europese bedrijven nogmaals aangesproken en wordt er een duidelijk standpunt en engagement gevraagd. De vier federaties (Fedis, BCZ, Bemefa en Boerenbond), die volgens de mededeling van FEDIS een overleg zullen hebben over de sojaproblematiek worden nogmaals aangeschreven.

Wervel zal samen met Bevrijde Wereld op 16 en 17 oktober een **soja-actie** voeren in Sint-Niklaas en op 20 oktober in Lokeren.

Voor deze dagen met 2500 leerlingen en voor andere actiemomenten gaven Greenpeace, Wervel en JNM de minibrochure uit 'Soja, weet wat je eet'.

Te bekomen op wervelsecretariaat.

Surf ook naar onze nieuwe, gezamenlijke, website:
www.sojaboon.be

Campagne

Denk Globaal – Eet Lokaal

De Week van de Smaak
16 -25 november 2006

De culturele organisatie van de Verenigde Naties, de UNESCO, pleit sinds enkele jaren voor het koesteren van culturele diversiteit als bron van creativiteit en rijkdom van de mensheid. Zo werd zelfs een conventie voor de bescherming van het immaterieel cultureel erfgoed aangenomen in 2003. Sommige landen pleiten ervoor om daarbij ook eetcultuur in beeld te brengen. Mondialisering werkt hier dan ook in twee richtingen: we kunnen mensen uit de hele wereld laten kennismaken met onze keukens en tafels en we kunnen de wereld binnenhalen op ons bord. De laatste jaren staat Vlaanderen daar enorm voor open.

Interculturaliteit is een ander krachtig woord dat we hoog in het vaandel dragen. Eten en drinken kunnen mensen van heel diverse achtergronden samen brengen. Het is wellicht de meest laagdrempelige wijze om interculturele contacten te ervaren, te beleven en te incorporeren, lees: om ze ons letterlijk 'eigen' te maken.

Van 16 tot 25 november 2006 beleeft Vlaanderen zijn eerste Week van de Smaak (naar het voorbeeld van Frankrijk en Zwitserland). Dit nieuwe (eet)cultuurevenement wil op een toegankelijke wijze en met de nodige culturele meerwaarde zoveel mogelijk mensen in contact brengen met smaak in al zijn facetten.

De organisatie van dit evenement is in handen van het Vlaams Centrum voor Volkscultuur vzw (www.vcv.be), op initiatief van Bert Anciaux, minister van Cultuur, Jeugd, Sport en Brussel en met de steun van de Vlaamse Regering.

De oproep om deel te nemen aan de Week van de Smaak werd gelanceerd op 15 maart 2006.

Vanaf oktober zal het volledige aanbod van de Week van de Smaak in

Vlaanderen bekendgemaakt worden via een massaal verspreide programma-brochure en via de website. www.weekvandesmaak.be

Het charter van de Week van de Smaak in Vlaanderen geeft ruimte aan doelstellingen en dromen van zeer uiteenlopende partners: landbouwers, voedselverkopers, restaurantuitbaters en frietkoten, scholen, moeders en kotmadammen, jeugdbewegingen, gezondheidswerkers, allochtonen en autochtonen, damesbladen en herenmagazines, derdewereldactivisten en andersglobalisten, culturele instellingen en erfgoedorganisaties, musea en archieven, kritische voedingshistorici van de deconstructie-school, promotoren van streekproducten, consumenten en recensenten.

Wervel doet mee

Enkele vrijwilligers staken de koppen bij elkaar, de wervelkoks beloofden hun agenda vrij te houden, we zochten locaties in elke regio bij onze plaatselijke boeren, we polsten bij de basisgroepen en zochten naar mogelijke meewerkende partners. We doen mee onder de titel : DENK GLOBAAL EET

LOKAAL, "Geanimeerd proeven op de boerderij"

Vanaf september werken we, met inspraak van de basisgroepen, de diverse programma's uit.

Op de kalenderpagina van deze krant ziet u al waar u terecht kunt.

Vanaf oktober kunt u onze website bezoeken voor de details.

Ben u niet actief in een basisgroep, maar wil u graag meewerken, aarzel niet om contact op te nemen met katrien@wervel.be

Tel./fax.: 02/ 203 60 29

De uitstoot [van CO2], die een gemiddeld Engels gezin (4 personen) veroorzaakt, bedraagt 4,2 ton per jaar gerelateerd aan wonen, 4,4 ton aan autogebruik en 8 ton aan voedingsproductie, -transport, -verwerking en -verpakking.

Citaat uit: Voedsel en brandstof

Campagne Denk Globaal – Eet Lokaal

Kinderen vormen niet de eerste doelgroep van "Denk Globaal – Eet Lokaal" en van andere Wervel-activiteiten. En toch: als we zien hoe de reclame zich op kinderen richt, hoe kinderen mee het winkelkarretje vullen ... Wat kunnen wij daartegenover zetten? We vroegen het aan Mieke Roelens die al eens haar twee basisschoolkinderen en een kleuter meeneemt naar Wervelactiviteiten.

Kinderen afschermen lukt natuurlijk niet. Dat hoeft ook niet, we moeten ze weerbaar maken zodat ze nu en later tenminste kritische consumenten worden. Bij ons thuis zien ze heel weinig reclame. Al kunnen we er niet onderuit: op straat, in de krant of sporadisch op tv. In een grootwarenhuis komen we bijna nooit, zeker niet voor voeding. Onze kinderen zijn opgegroeid met het groentepakket dat wij al sinds '95 afnemen van de "Wassende Maan" (www.dewassendemaan.be).

Op die manier zien ze ook niet van waar het voedsel komt. Daarom doe ik moeite om ze mee te nemen naar de "bron": bij groenteboer Walter Coens (www.dezonnekouter.be) of van de plaatselijke zuivelboer (de Kauwehoeve in Zeveren). Ze vinden het fijn als we daar dan ook kopen. Waar er dieren zijn, zoals bij de familie Mouton (De Zwaluw in Lovendegem) zijn ze helemaal in hun element. En voor mij is dat een beetje

jeugdsentiment: bij mijn moeder, die thuis melk, boter, platte kaas en eieren verkocht, brachten de mensen hun kinderen mee om "eens naar de kalfjes te gaan kijken". Ik zie bij mijn schoonzus en broer dat zij nu veel lagere schoolkinderen op bezoek krijgen.

Voorbeelden trekken

Bram (8 jaar) is afgelopen zomer op JNM-kamp geweest en is me als grote belevenis komen uitleggen dat ze melk gingen halen bij de plaatselijke boer en dat alles wat ze aten bio was of van de wereldwinkel. Toen ik zei dat dit bij ons ook zo is, besepte hij pas "Ha, ja 't is waar". Het eigen goede voorbeeld is één, maar het is altijd goed om dat goede voorbeeld eens op een andere plaats of in een andere context te zien. Hetzelfde is bijvoorbeeld het geval met het gebruik van de fiets: we hebben geen auto en doen alles per fiets of met trein en bus. Ook dat vinden onze kinderen vanzelfsprekend.

Woorden wekken

Een woordje uitleg kan geen kwaad: van onderwijzeressen, boeren, via een of andere website. Tussen haakjes op de kinderwebsite van vredeseilanden kunnen ze kennis maken met Jens en Niels, de tienerzonen van Dirk en Ria Mouton (www.costawat.be). En er zijn ook kinderboeken, bijvoorbeeld van Marc De Bel: "Tonus en Troet" en

"Herfst" (geschreven samen met Bert D'Hondt van het voedselbos in Nokere). Naast verhalen zijn er ook doe-boeken., bijvoorbeeld "eerlijk is heerlijk" van VELT ISBN 90-9013617-7 over biovoeding. Er staan ook ideetjes voor verjaardagsfeestjes in, eens iets anders dan de eeuwige koekjes met suiker en chocolade.

Geen woorden, maar daden

Ik ben natuurouder in de school van onze kinderen en ook in die van ons neefje & nichtje. Onlangs bezochten we een "permacultuurtuin" van Eddy en Sigrid Donné. Een tuin van ouders van een kindje uit hun klas blijft altijd bij. In "de bezegaard", biologische bessenkwekerij te Wakken kunnen kinderen mee komen plukken. Ze krijgen een emmertje rond hun hals en kunnen zo handenvrij mee helpen plukken(www.bezegaard.be). VELT zoekt op dit moment drie basisscholen voor een project dat moestuinen in de school wil bevorderen en dat in samenwerking met VELT-afdelingen en anderen. (www.velt.be) Er gebeurt wel wat.

Boerentoeeren

Kan Wervel iets doen voor kinderen? Ja: "boerentoeeren" voor kinderen. Wij hebben vorig jaar een bezoek gebracht aan de geitenboerderij "de volle maan" in St-Lievenshoutem. Als ik met mijn kinderen op de markt in Deinze bij hen kaas en yoghurt koop, dan verstevigt dat de band met de bezochte geitjes én de boer en boerin. Je kunt er ook overnachten. Moeten we eens doen. (www.devollemaan.be)

Mieke Roelens is actief in de basisgroep Oost-Vaanderen

Graag verwijzen we hierbij naar de geslaagde Open Deur van het Livinushof en van vzw Mondina op 20 augustus laatsleden. Mondina biedt een aantrekkelijk kinder- en jongerenprogramma voor scholen, maar ook gezinsgroepenprogramma's op maat. (zie www.mondina.be)

Op 1 juli 2006 berichtte VILT: WTO-onderhandelingen zonder resultaat stopgezet.

"De WTO-onderhandelingen over de verdere liberalisering van de wereldhandel in Genève zijn opnieuw mislukt. De donderdag begonnen gesprekken werden zaterdag afgebroken, en zouden eind juli hernemen. Maar diplomaten verklaren dat ze op geen enkele manier zien hoe de verschillende standpunten kunnen verzoend worden. Het grote knelpunt blijven de landbouwsubsidies in het Westen en de markttoegang voor industriële goederen in de G20-landen (1). "Er was nog enige hoop dat de G8-top in Sint-Petersburg schot zou brengen in de zaak. Na afloop daarvan is de conclusie echter nog definitiever dan begin deze maand. De WTO-onderhandelingen in de Doha-ontwikkelingsronde zijn voor onbepaalde tijd stop gezet.

Of daarover getreurd moet worden lopen de meningen zeer uiteen.

Bericht van de WTO, 24 juli 2006

Gesprekken opgeschort: 'Vandaag zijn er alleen verliezers.'

De onderhandelingen in het kader van de Doha Ontwikkelingsagenda zijn opgeschort omdat de kloven tussen de voornaamste spelers te groot zijn. De delegatieleiders stemden tijdens een informele ontmoeting in met de woorden van directeur-generaal van de WTO, Pascal Lamy : "Dit is een nederlaag voor alle leden."

Volgens Lamy is het niet mogelijk om de Doha-ronde nog dit jaar af te ronden zoals de bedoeling was. De deadline van eind 2006 heeft te maken met de volmachten van de Amerikaanse president George W. Bush over handelskwesities. Vanaf 2007 moet hij de toestemming van het Congres vragen, waardoor een akkoord nog moeilijker lijkt te worden.

Belgische Boerenbond

De Boerenbond acht in de huidige situatie een adempauze in de onderhandelingen beter dan een onevenwichtig akkoord. "De Europese landbouw kan echter niet met de vinger gewezen worden voor het uitblijven van een akkoord. Het landbouwbeleid werd in 2003 immers grondig hervormd in lijn met de wensen van de WTO. Ook de laatste Europese voorstellen zouden opnieuw zeer verregaande concessies van de Europese landbouw eisen". Ook de onderhandelaar voor de EU, Peter Mandelson legde de schuld voor het mislukken van het overleg bij anderen, met name de VS.

Institute for Agriculture and Trade Policy (IATP)

Het onafhankelijk Amerikaanse Instituut voor Landbouw en Handelsbeleid te Minneapolis/Geneva meldt al op 22 juli 2006 : Breuk in WTO-overleg – kansen voor een nieuwe benadering. Dringend noodzakelijke hervorming moet de belangen van de mensen voorop stellen.

"Het Westen, dat traditioneel de verdediger is geweest van de vrijhandel, want vrijhandel is altijd in het voordeel van de machtigste en meest voorlijke economieën, zal waarschijnlijk dekking zoeken en protectionistische hindernissen opwerpen, doordat het niet opgewassen is tegen de politieke, sociale en economische gevolgen van de opkomst van China. In zekere zin is de dood van Doha een generale repetitie, alhoewel een vroege, voor het einde van de globalisering. En zij die het begraven, zullen zij zijn, die het hebben ontworpen en ervoor hebben geijverd – de VS en Europa."

citaat uit de Voedselkrant op de Wervel website, www.wervel.be (onder voedselhandel):

De dood van Doha duidt op het heengaan van de globalisering

"Het is tijd om de beperkingen van het huidige model onder ogen te zien en multilaterale handelsregels uit te denken die gericht zijn op een verbetering van de leefomstandigheden van de mensen, op toenemende werkgelegenheid en ruimte voor arme landen om hun economie te ontwikkelen.

De richting van de WTO en de huidige onderhandelingen vinden zo weinig weerklank dat leden van de WTO besloten om het Doha-overleg voor onbepaalde tijd op te schorten. WTO-leden zien de harde realiteit. De tegenstelling tussen de beloofde voordelen op wereldvlak en het proefondervindelijke lokale bewijs zijn steeds moeilijker te verklaren.

Het huidige systeem heeft niet gewerkt voor boeren in de VS noch in West-Afrika. Het is een teleurstelling voor arbeiders in Europa evenals in Bangladesh. Er is een tamelijk brede overeenstemming dat het systeem uit zijn voegen barst. Een serie studies van het laatste jaar door instellingen zoals de Wereldbank, verschillende VN-bureaus en onderzoekers van de Carnegystichting voor Internationale Vrede

ADVERTENTIE

LUKEMIEKE
Vegetarisch

Restaurant - Traiteur

Vlamingenstraat 55
3000 Leuven
Tel.: 016/22.97.05
Fax: 016/22.43.63

Open elke werkdag
van 12.00-14.00u en 18.00-20.30u

kwamen tot de conclusie dat rijke landen veel meer voordelen binnenhalen dan arme landen, terwijl de geplande voordelen voor de armste landen voortdurend afnemen."

Reacties uit Amerikaanse agrarische middens

Al op 25 juli 2006 kwam het bericht: "Herziening van de landbouwprogramma's wordt wellicht uitgesteld. Voortzetting Farm Bill, VS-wet inzake subsidies voor de landbouw, waarschijnlijk na Doha-mislukking." Eigenlijk stond een herziening van de subsidies op de rit voor 2007. Een steunvermindering binnen het huidige programma werd al verwacht, in het bijzonder voor de teelten van mais, sojabonen, tarwe, rijst en katoen. Er is de verwachting dat de VS de opschorting van de WTO-onderhandelingen aangrijpt om haar huidig subsidieprogramma voort te zetten tot 2009 of zelfs 2010. Maar er zijn ook tegenkrachten. De Amerikaanse fruit- en groentetelers ontvangen geen subsidies. Zij dringen aan op een herziening van het subsidiestelsel en ondervinden steun van de conservenindustrie. Bovendien gaat het leeuwendeel van de landbouwsubsidies van de VS naar een klein percentage boeren. De grote meerderheid van de Amerikaanse boeren krijgt geen subsidie. De veroordeling van de VS door een WTO-panel inzake haar subsidies op de katoenteelt dwingt ook tot herziening.

Gert Coppens

Voor een uitgebreider artikel zie de Voedselkrant van augustus 2006 op de Wervel website.

(1) Op dit moment is Brazilië de voortrekker van de G20-landen; daartoe behoren ook Argentinië, Bolivia, Chili, China, Cuba, Egypte, de Philippijnen, Guatemala, India, Indonesië, Mexico, Nigeria, Pakistan, Paraguay, Zuid-Afrika, Thailand, Tanzania, Uruguay, Venezuela en Zimbabwe.

Verregaande toegevingen van de EU konden het overleg niet ten goede keren

De Europese Unie heeft tijdens de mislukte WTO-besprekingen voorgesteld de invoertarieven voor landbouwproducten met gemiddeld 48,3 procent te verlagen. Onderhandelaars van de EU hebben dat tegenover AgraEurope bevestigd. Het bod van de EU-handelscommissaris Peter Mandelson is opmerkelijk omdat hij onlangs fel is aangevallen door veertien lidstaten toen hij een soortgelijk idee had aangebracht. De landen vinden dat Mandelson veel te veel prijsgeeft. Het verruimde aanbod van de EU - officieel is er sprake van verlaging van de Europese tarieven met 39 procent - zou centraal staan in de onderhandelingen. Het bod komt erg

dicht bij de eis van de G20, een groep ontwikkelingslanden. Mocht de WTO-ronde alsnog verder worden gezet, dan zal het EU-aanbod het startpunt zijn. Het idee van Mandelson is om de lage invoertarieven voor bulkproducten nog meer te verlagen dan was voorzien. De hoogste tarieven zouden met 60 procent omlaag mogen gaan, iets wat ook al in het oude voorstel gold. De groep producten waarrond het draait, ligt in de EU te gevoelig om nog verder in te grijpen. Het gaat onder meer om de extensieve rundveehouderij, de pluimveehouderij en de graanteelt. Toch zou Mandelsons plan al leiden tot een extra import van 800.000 ton rundvlees. Volgens de voorgestelde tariefquota leidt het plan bovendien tot een extra invoer van 250.000 ton pluimveevlees. Bron: Agrarisch Dagblad, VILT 060729

Boerentoeeren

1 oktober 2006

(in het teken van landbouw en cultuur)

Haven versus platteland?

10 u: vertrek aan Berchem-station

Algemene schets van het verleden en het toekomstbeeld van de havenuitbreiding en het gevolg voor het samenleven en het omliggende platteland (in samenwerking met Doel 2020). Volgende thema's komen aan bod.

1. het verhaal van de havenuitbreiding op linkeroever: de verschillende dokken
2. de natuurcompensaties/uitdieping Zeeschelde en bijhorende overstromingsproblematiek (klimaatsverandering)
3. het verhaal van Doel 2020 als lokale actiegroep

12.00 u: korte uitleg over de omvorming van de lokale school tot gemeenschapscentrum van Doel. Broodmaaltijd met soep in de Doolen te Doel

13.00 u tot 14.00: rondleiding in Doel door veldwachter

14.15 tot 15.30: bezoek aan Boerderij van Guido van Mieghem: de strijd van een lokale boer.

16.00 u: op de veerpont naar Lillo

16.30 u: drankje op het terras in Lillo met korte voordracht uit het Boek 'de Bres' van Chris de Stoop.

17.00 u: vertrek uit Lillo en 17.30 u: aankomst te Berchem-station.

Landbouw en cultuur

Doorheen zijn werking heeft wervel zich herhaaldelijk op verschillende manieren de cultuurvraag gesteld: de band tussen zaad en cultuur, landbouw en spiritualiteit, ethiek en landbouw. We staan niet alleen met onze prangende filosofische vragen: "Van waar komen we? Waar staan we? Waar gaan we naartoe?" We nodigen u uit om samen met ons ideeën en methodieken te ontwikkelen over de culturele kwestie in de landbouw.

Het ontstaan van landbouw was een revolutionaire stap in de culturele ontwikkeling van de mensheid. Binnen bestaande ecosystemen hebben mensen hun voedselproductie en cultuur ontwikkeld. Vele culturen (beschavingen) zijn ondanks hun succes ten onder gegaan, meestal omdat ze de draagkracht van hun ecosysteem hebben overschreden.

Niemand zal vandaag nog ontkennen dat de mensheid op een ecologisch keerpunt staat. We hebben de keuze: onze economie aanpassen aan de ecologische gebruiksruimte of voortgaan met het opgebruiken van de aardse hulpbronnen en diensten en de tak afzagen waarop onze cultuur geënt is.

Vijftien jaar werkt wervel samen met andere organisaties en bewegingen voor duurzame landbouw. Verschillende bewegingen hebben elk hun eigen werkterrein en thema's: milieu- en natuurbeweging, boeren en consumentenorganisaties, ontwikkelingsorganisaties. Dankzij de samenwerking in koepelorganisaties zoals 11.11.11., Vodo groeit het bewustzijn dat verschillende bewegingen op dezelfde grenzen botsen en groeit de verbondenheid..

Cultuur is het bindmiddel van een samenleving. Wat bindt deze organisaties en anders-globaliseringsbewegingen? Zijn ze de uitdrukking van een diepere cultuurkritiek? Zijn ze dus uitdrukking van een proces van maatschappelijke inkeer over de cultuur die ons tot deze toestand van

maatschappelijke en ecologische ontbinding heeft gebracht? Zijn deze bewegingen dan onderdeel van een maatschappelijke ommekeer. En hoe zal deze cultuur vorm krijgen niet alleen in de landbouw maar in het geheel van de samenleving. Convergeren we met zijn allen naar een nieuw maatschappelijk bindmiddel (een nieuwe cultuur) waarin niet de strijd tegen het kwaad centraal staat, maar de creativiteit en scheppingsdrang voor wat goed is en noodzakelijk? Hoe kunnen we erin slagen om doorheen onze cultuur voor het goede, verbonden te blijven met het ecosysteem dat ons allen draagt.

STUDIEDAG WERVEL

30 september

Voormiddag 10u tot 12u

- Peter Tom Jones, ingenieur en auteur van het boek "Terra Incognita" schetst de noodzaak van een ecologische economie
- Joost Desein, landbouwkundig ingenieur en antropoloog, van het "Steunpunt Duurzame landbouw" bespreekt "landbouw en cultuur" als een werkopdracht.
- Jelleke de Nooy van "Aquarius Alliance" stelt een concrete invulling voor van veranderingsprocessen in een bewuste land- en tuinbouw"
- Helena van Haaften van "Aquarius Alliance" brengt een visie: "Mens boven natuur" of "Mens buur van natuur"
- Jaap van Bruchem, melkveehouder in een gangbaar bedrijf, schetst zijn evolutie naar kringloopdenken en werken met subtiele energie

Namiddag 13u tot 16u

Wergroepen over de thema's van de verschillende sprekers; in twee sessies zodat iedere deelnemer aan twee werkgroepen kan deelnemen. Door schriftelijke verslaggeving kan iedereen zich informeren over wat in de werkgroepen is aan bod gekomen.

16u-17u slotplenum

In Cultureel Centrum Berchem
Driekoningenstraat 126 - 2600 Berchem
achteruitgang station Berchem; 10 min. stappen

Ontmoeting met Vandana Shiva

Op 3 en 4 november komt Vandana Shiva naar Vlaanderen op verzoek van INTACH1 en in samenwerking met verschillende NGO's (wervel, Velt, Vredeseilanden) in Vlaanderen (zie kader). We maken van de gelegenheid gebruik om de prangende kwestie van de agrobiodiversiteit voor te stellen aan het publiek, de sector en het beleid. We willen onze wervelkrant lezers het verrassend inspirerende verhaal van de ontmoeting van Johan d' Hulster met Intach, India en Vandana Shiva niet onthouden en laten hiervoor Johan zelf aan het woord met een aantal fragmenten uit het reisdagboek.

De aanleiding

Het kan wel eens gebeuren dat in de levensloop van een mens, vele levenslijnen samenvloeien tot een punt, waar verre en heimelijke jeugdromen opeens mogelijk worden. Een dergelijk punt vond ik vorig jaar in een artikel in 'De Bond'.

Het betrof een interview met Geert Robberechts over 'de verloren tuinen van Khajuraho'. Misschien was het de magisch klinkende naam, of misschien het raadsel van tuinen die verloren kunnen gaan, hoe dan ook, ik zag van bij het lezen van de eerste zin mijn persoonlijk aandeel voor ogen.

Khajuraho is een tempelcomplex met een bijzonder kunstige architectuur, gelegen in de staat Madhya Pradesh, in Centraal India. Een wereldwonder, want oorspronkelijk, we spreken over 1000 jaar geleden, werden er 84 tempels gebouwd, 84 waterputten en 84 meren. 84 is een heilig getal, zijnde 7 x 12. Die tempels werden 'ontdekt' in 1838, door een in de jungle rondreizende Engelsman. Je begrijpt, er kwam toenemende aandacht voor, en alhoewel vele al tot puin en ruïne geworden waren, groeiden er restauratie en toerisme.

Het oude Khajuraho dorp was en is nog steeds een boerendorp met, net als de omliggende dorpen, een landbouwactiviteit waar tot 80% van de bevolking op de een of andere manier in werkzaam

is. Er ontstond dus een "new village Khajuraho" bestaande uit betonnen dozen met souvenirwinkeltjes, banken, hotels, internetshops enz. Allemaal import uit het Westen, of uit Indische staten waar al handelsgeest en geletterdheid bestond, want in het oude dorp konden weinigen lezen of schrijven, en dat is nog steeds een probleem.

In 1998 ondernam INTACH, de Indische National Trust voor het behoud van het culturele erfgoed, een omvangrijke studie, enig in zijn soort, waarin de visie ontwikkeld werd dat cultureel erfgoed, hoe bijzonder ook, niet alleen het staren naar tempels mag zijn, maar dat ook de globale context waarin dat soort unieke bouwwerken tot stand kwam, mag gewaardeerd worden. Daar hoort bij: landschap en milieu, lokale tradities en folklore, ambachten, dorpsarchitectuur, landbouwsystemen enz. Tijdens dat onderzoek werd een nieuwe ontdekking gedaan: dat er in Rajnagar, op 5 km van Khajuraho, een tiental achttiende-eeuwse tuinen van de Maharadja lagen. Dat zijn ommuurde tuinen, alle ongeveer 1.5 tot 3 ha groot, met prachtige paleisjes en tempeltjes, waar met een vernuftig irrigatiesysteem aan groente- en fruitteelt gedaan werd. Nu allemaal in een enigszins verwaarloosde, overwoekerde toestand, alhoewel er nog steeds door boeren en tuinders in verbouwd wordt. INTACH hanteert in haar basisdoelstellingen de strategie dat behoud van cultureel erfgoed ten dienste moet staan van de plaatselijke bevolking en dat op een duurzame en ecologische wijze.

Toen kwam Geert R. op de proppen. Met een liefde voor tuinen en kunst, heeft Geert het initiatief ondernomen om in België een onderafdeling van INTACH op te richten, om zo de restauratie van de 'verloren tuinen van Khajuraho' praktisch en financieel mogelijk te maken. Dat behelst een cultuurhistorisch luik, waar archeologisch en botanisch wetenschappelijk onderzoek bij hoort. Maar ook een zeer praktisch luik:

opnieuw inbrengen van van groente- en fruitteelt, techniek, landbouwkundige ontwikkeling.

Biologische landbouw in Europa naar Indisch model.

Het gaat dus om heel veel: lokale bevolking, armoede, werkgelegenheid, kastesysteem, basiszelfvoorziening, de positie van de vrouw, waterbeheer, en noem maar op.

Het merkwaardige aan het verhaal is, dat de eerste impuls aan de biologische landbouw in West-Europa gegeven is van uit India. In 1920 ongeveer, in de tijd dat chemische landbouw in volle opmars was, verscheen een boekje van Alfred Howard, die de Indische landbouwmethode prees voor hun duurzame karakter: vruchtwisseling, compostering van mest en gesloten kringlopen. Het was een voorbeeld van een gezonde, gelukkige, rurale samenleving. Howard gaf daarmee de aanzet voor de bio-beweging in Europa. Stel je nu voor: Khajuraho, 200 000 toeristen per jaar, betonnen dozen met souvenirs, plastic 'all over the place', beheerd door de loslopende geiten, koeien en varkens, open riolen. Eenzijdige teelt van tarwe en mosterd, vruchtwisseling verdwenen, mest nu gebruikt als brandstof om op te koken, kunstmest, jungle weg, droog, dor, stoffig, water tekort. Onze Westerse invloed heeft zijn werk grondig gedaan. Gelukkig is er een toenemend besef dat het ook anders kan. Getuige daarvan de meer dan degelijke studie en toekomststrategie van INTACH. Die laat zien hoe toerisme ook een kans biedt om duurzame ontwikkeling te stimuleren. Eerste daartoe ondernomen stappen zijn tot nog toe infrastructuurplanning, grootschalige herbeplanting, schoonmaken van de meren, onderwijs over cultureel erfgoed. Het voelt dan ook fijn aan om in een globaal plan een kleine bijdrage te mogen leveren, als vrijwilliger, want ook dat is eigen aan de visie van de Indische National Trust.

Ontmoeting met Vandana Shiva

In New Delhi wonen 14 miljoen mensen. Dit is meer dan de complete Belgische bevolking. Je komt er met een paar ogen en slechts 1 hart niet toe. Wat je ziet en voelt, zou je willen vastleggen voor eeuwig, maar het gaat allemaal te snel.

Alle leven gebeurt op straat met primitieve middelen. Kappers, garagisten, schoenmakers, houthakkers, transport met fietsen en handkarren. Gesjacher en stoffige armoede. Bedelende kinderen. Maar ieder gezicht van deze mooie mensen beroert me en laat me niet los. De beschermgod van onze taxi leidt ons in goede banen naar Haus Khas, waar het secretariaat van Vandana Shiva gevestigd is.

Vandana Shiva's moeder was boerin, en dat is wellicht haar grootste levensmotivatie geworden. Zelf atoomgeleerde, is Dr. Shiva nu wereldwijd vermaard als de stem van het landbouwgeweten. Als zeer gedreven spreekster reist ze de wereld af rond drie thema's: behoud van de biodiversiteit in planten- en dierenwereld; neen aan genetische manipulatie en patentering op leven; meer stem voor vrouwen in onze te rationele levensvernietigende wereld. Momenteel geeft ze gastcolleges aan de vrije universiteit van Brussel, en onlangs sprak ze ons Vlaamse parlement toe over eco-feminisme.

We worden een klein restaurantje binnengeleid, 'organic' en bijzonder netjes en stijlvol. Alle tafeltjes bestaan uit een vakwerk onder glas, gevuld met een soortenrijkdom aan zaden en lokale granen en peulvruchten. Vrouwen in prachtige sari's, maar gelukkig ook mannen. We wachten heel geduldig, maar we moeten over een uur wel vertrekken naar de vlieghaven voor onze vlucht naar Khajuraho.

Een half uur gaat voorbij en nog niemand te zien. Opeens stormt ze eraan. Ze is kleiner dan ik gedacht had, maar o zo groots in haar verschijning.

Geert legt kort en duidelijk de

krachtlijnen uit hoe we tot haar gekomen zijn, en ik leg mijn ziel bloot met aanvullingen en details.

Het is duidelijk dat ze van al onze voorgaande pogingen om schriftelijk contact te leggen het afgelopen half jaar nog geen notie genomen heeft, behalve dan een paar zakjes met zaden, herkomst Akelei - België, van Greet. Ze lagen al lang op haar bureau, maar ze kon niet duiden hoe ze daar terechtgekomen waren.

Maar Dr. Shiva wordt wel enthousiast. We zien haar opgloeien en ze gaat helemaal met ons mee bij de twee vragen die Geert haar voorlegt:

Een conferentie en een lezing in Leuven, a.s. november, over biodiversiteit en zaadautonomie

Het aan elkander verbinden van haar Navdanya beweging (boeren aanzetten tot instandhouden van lokale rassen) en

ons Khajuraho-project

Een aantal concrete stappen worden uitgezet en zo snel ze gekomen was, zo snel is ze weer weg, bezig met het volgende: vegetarische kookles voor kinderen, met de televisiecameraploeg erbij.

Ook wij rennen de deur uit, want ons vliegtuig naar Khajuraho staat te wachten.

Johan d'Hulster

Van het een komt het ander

INTACH nam, samen met Vredeseilanden, wervel en velt het initiatief voor activiteiten en verder in deze krant vind je de motieven van de bestaande zaadwerkgroep om er om er in Vlaanderen aan te werken.

Vandana Shiva

programma vrijdag 3 november

Voormiddag : Ontmoeting met Yves Leterme (met pers)

Lunch : persontmoeting met algemene pers (in Brussel), in aanwezigheid van Magda Aelvoet

Namiddag : diepte-interviews met MO*, Knack, LeVif/L'Express, en andere (in Brussel)

Avondprogramma

in de Aula Piet De Somer, in Leuven:

(programma nog niet definitief)

20u00:

Inleiding door Louis De Bruyn

20.15-20.45

Getuigenissen uit de praktijk:

Greet Lambrecht als boerin

VELT of Boerenbond

consument

20.45-21.45

Conferentie door Dr. Vandana Shiva

21.45-22.15:

Gelegenheid tot vragen

Voor een toekomstgerichte brede biodiversiteit

Het behoud van telerselecties

In aansluiting op de oproep tot het bewaren en ontwikkelen van de agrobiodiversiteit die we met de komst van Vandana Shiva willen ondersteunen, stellen we ook de motivatie en werking van de werkgroep eigen zaadteelt voor. Beide initiatieven sluiten nauw bij elkaar aan.

Waarom telerselecties belangrijk zijn

Vanuit het besef dat in deze wereld alles met alles te maken heeft, zien we in de telerselecties een afspiegeling van een intense verbondenheid tussen de mens als tuinder en de planten die onze voedingsgewassen zijn. De huidige telerselecties zijn het resultaat van het intens maar schitterend proces van natuurlijke veredeling, dat generatie na generatie doorgezet werd.

Er werd met die planten verder gewerkt die het beste voldeden zowel wat betreft verschijningsvorm als levenskracht. Zo zien we in de loop der tijden landrassen, streekassen en telerselecties ontstaan.

Telersenlecties dragen dan ook, tot in het genotype, een grote rijkdom in zich. Het zijn gewassen, die door de jaren heen open stonden voor de natuurlijke elementen van de omgeving, deze in zich opgenomen hebben en daardoor bijzonder aangepast zijn aan de natuurlijke omstandigheden waarin ze tot wasdom werden gebracht.

Nu zien we die telersenlecties in één generatie tijd razendsnel verdwijnen. Ofwel gaan ze teloor door stopzetting van het bedrijf en er is geen opvolging. Ofwel worden ze, samen met de eerder al verdwenen land- en streekassen, opgeborgen in genenbanken of zaadhuizen.

De technieken die in de huidige veredeling gebruikt worden, richten zich in hoofdzaak tot één aspect van de plant nl. de genetische code, omdat daar daarin alle essentiële informatie die de plant kon opnemen, terug te vinden is.

Als we even terugkomen op onze eerste zinsnede dat alles met alles verbonden is dan weten we dat vooral onze voedingsgewassen en de daarmee samenhangende veredeling moet in

wisselwerking staan met de omgeving. Het stukje aarde waar het zaad aan toevertrouwd wordt, de uiteenzetting met de elementen zodat het tot groei gestuwd wordt, om in zijn opwaartse beweging ons aller levensbron, het zonnelicht tegemoet te treden.

Dit zijn de elementaire factoren waarmee de plant in het algemeen en onze voedingsgewassen specifiek, zich uiteen zetten.

We zien het dan ook als een noodzakelijkheid deze erfenis vanuit het verleden niet zomaar teloor te laten gaan maar het te blijven integreren op de bedrijven waar ze aan de zorg van de telers toevertrouwd worden.

We zijn ervan overtuigd dat deze zorg in een bredere context moet opgenomen worden zodat een zo breed mogelijk platform ontstaat dat wederzijds ondersteunend en bevruchtend werkt. Maar daarover verder meer.

De vraag of telersenlecties effectief verdwijnen

Als we rondom ons kijken, dan zien we dat er een generatie tuinders op pensioen vertrekt en dat het bedrijf geen opvolging vindt. Dit is heel duidelijk in het Mechelse tuinbouwgebied te zien, maar is voor de volle grondswitloof ook een waargenomen fenomeen. Het zijn de bedrijven waar de telersenlecties nog geïntegreerd waren.

Moderne land- en tuinbouwbedrijven met een grootschalige en gespecialiseerde aanpak zijn de noodzakelijke voorwaarde geworden voor een overlevingsstrategie. Daarin horen ook die hoogtechnologische rassen thuis. De gewaarborgde, hoge opbrengsten van deze gewassen, als gevolg van het heterosis-effect van de veredeling, is uitdrukking van het keurslijf waarin deze bedrijven zich bevinden.

De vaststelling dat de biodiversiteit terugloopt

Telersenlecties zijn slechts een segment van een grote waaier aan verscheidenheid binnen onze plantenwereld. Die grote

verscheidenheid wordt ook biodiversiteit genoemd. Onderzoeken hebben uitgewezen dat het aantal soorten en types van planten in het landschap terugloopt en er werd dan ook heel concreet ingegrepen met om maar iets te noemen een wegbermbeheer.

Op land- en tuinbouwbedrijven zien we een viervoudige terugval van de biodiversiteit.

Ten eerste wordt een bedrijf niet meer als een 'mikro-ecosysteem' gezien. We bedoelen daarmee dat binnen het bedrijf gestreefd wordt naar een stabiliteit door o.a. de kringlopen waar ook maar mogelijk, te sluiten. In deze context past dan ook het integreren van de eigen zaadteelt van de gewassen. Maar ook de aanleg van hagen en heggen rond de bewerkte percelen zorgen voor een diversiteit aan microfauna en -flora

Ten tweede zien we, zoals hoger genoemd, een specialisatie binnen de bedrijven optreden, met als gevolg een beperkt aantal teelten wat naar vruchtwisseling en daarbij horende ziektedruk een verhoogd risico met zich mee brengt en klassieke bestrijdingsmethodes tot een must maakt.

Ten derde zien we naast het beperkt aantal gewassen op de bedrijven, ook het aantal rassen sterk teruglopen. Dit is het duidelijkst bij de granen te zien waarbij cijfers bekend zijn van 6 variëteiten tarwe die 70 % van de aanbouwoppervlakte beslaan.

En ten vierde, en voor onze uiteenzetting belangrijkste punt, zien we de genetische diversiteit sterk teruglopen. In die zin dat ze niet meer in het landschap aanwezig zijn.

Met de opkomst van de F1-hybriden in onze gewassen zijn de genetische eigenschappen die het gewas tot uitdrukking brengen, in grote mate gekend. Om dit mogelijk te maken werd de genetische informatie door veelvuldige in kruising verengd en daardoor ook in kaart gebracht.

Rassen met een brede, natuurlijke, genetische biodiversiteit zien we ofwel verdwijnen of opgeborgen raken in genenbanken en zaadhuizen.

Willen we gewassen die blijvend aangepast zijn aan de wisselende omstandigheden van micro- en macroklimaat dan moeten ze blijvend in verbinding kunnen staan met hun onmiddellijke omgeving. Deze moet zo natuurlijk mogelijk zijn.

Telerselecties passen dan ook volledig in een bedrijfsstructuur die werkt aan een bedrijfsindividualiteit met een in-eigen micro-ecosysteem. Een brede genetische basis geeft aan dit ecosysteem een noodzakelijke stabiliteit naar de toekomst toe.

Aktieplan

Om van de oude bestaande rassen opnieuw een "levend" erfgoed te maken dat onderhouden en ontwikkeld wordt op de bedrijven bij boeren en tuinders wil de zaadwerkgroep:

1. haar bijdrage aan inventarisatie en

genenbankfunctie tot een minimum beperken. Het stimuleren en ondersteunen van telers daarentegen krijgen de maximale aandacht.

2. het thema: 'behoud van het levend erfgoed' in een bredere, maatschappelijke context plaatsen.

3. er zou ook een weg moeten gevonden worden dat deze zaden gemakkelijker beschikbaar zijn enerzijds vanuit de genenbanken, anderzijds de uitwisseling met collega's.

4. dit betekent dat er binnen de wettelijke regelgeving een ruimte gemaakt wordt, die dit initiatief mogelijk maakt (link naar het beleid)

5. samenwerking zoeken met gelijkaardige initiatieven over de taalgrens en in andere Europese landen.

6. De samenwerking tussen de zaadwerkgroep en het wetenschappelijk en toegepast wetenschappelijk

onderzoek kan een extra input geven aan de vooruitgang in de ontwikkeling van zaadvaste rassen. Gespecialiseerde centra kunnen interessante eigenschappen opsporen en om ze in open bestuivende rassen en in telerselecties in te brengen. Hiermee kunnen resultaten bereikt worden die doortelers alleen niet kunnen bereikt worden.

Greet Lambrecht en Louis De Bruyn

Wil je biodiversiteit in de praktijk zien? "Les blés d'or", een pakkende DVD (enkel in het Frans) over de terug in cultuur brengen van oude graanvariëteiten uit de koelinstallatie van het Franse onderzoekscentrum INRA door gedreven boeren: ontleen hem bij Wervel!

Economische uitdaging en maatschappelijke visie

Biotechnologie

Op de beleidsstudiedag van de Belgische Vereniging voor Landbouweconomie (BVLE) en de FOD Economie werd Wervel gevraagd het standpunt van de NGO's in verband met biotechnologie uiteen te zetten.

Tegenwoordig wordt gentechnologie (manipulatie op niveau van het DNA) een beetje weggestoken achter biotechnologie (industriële en medische toepassingen van natuurlijke enzymen zoals in waspoeders). Biotechnologie zelf wordt zelfs weggestoken achter BIO. Zo zat naast mij Dr. Johan Vanhemelrijck, vertegenwoordiger van EuropaBio. De Europese vereniging voor promotie van de biotechnologie. En ook genter dus. Hij toonde ons een mooi filmpje van een blij gezinnetje. Blij dank zij bio. Biotech eigenlijk.

In de schaduw van de zwaarwichtige gedaante van mijn voorganger, zette ik schuchter mijn powerpoint-presentatie op.

"Ik zal met een mooi verhaaltje beginnen. Dat leerde ik van de fervente voorvechters van de gentechnologie."

"Er was eens een koning in India die

heel veel macht had. Niemand durfde hem tegenspreken. Hij had één probleem: hij had nog nooit een rivier van dichtbij gezien en als hij dronk maakte hij amper zijn lippen nat. Hij waste zich nooit. Hij stonk. Maar niemand durfde hem iets zeggen.

Op een dag liep de vorst door de stad. Vooraan de menigte die hem toewuifde stond er een klein meisje - van de laagste kaste - dat naar hem lachte. De koning keek even in haar richting en ongeremd en zelfs met de glimlach op het gezicht zei ze: "Sire, u stinkt". De koning was er helemaal de kluts van kwijt. Terug in zijn paleis legde hij de kwestie meteen voor aan zijn raadsleden. Die zaten uiteraard in een moeilijk parket. Wijs en diplomatisch als ze waren vertelden ze hem dat zij niets gemerkt hadden, maar dat er absoluut geen probleem was om hem te tonen hoe hij zich kon wassen. Met de gepaste afscherming en bijstand heeft de koning van India zich die dag voor het eerst in de rivier gewassen. Hij stapte uit de rivier het land op en liep als herboren door de velden. Heel vervelend vond hij wel het stof dat aan zijn voeten bleef kleven. De tweede keer toen hij zich gewassen had, vond hij het

niet kunnen dat zijn voeten meteen weer vuil werden. Hij besliste dat vanaf dan het hele land zou bedekt worden met één grote lap leer. En zo geschiedde. De koning baadde zich in de rivier en liep het land op. Lekker proper bleven zijn voeten bij het lopen.

Maar de mensen waren niet tevreden. Er groeide niets meer op het land en hongersnood dreigde aan te komen. De koning stond erbij en keek ernaar. Hij wist niet wat hij moest doen. Een klein meisje kwam voorzichtig dichterbij en sneed het leer rond zijn voeten open. Dan bond ze het op met koord rond de koninklijke enkels. Zo werd de schoen uitgevonden door de koning van India."

Wervel pleit ook voor oplossingen op maat van het landbouwbedrijf, niet voor grootschalige oplossingen die overal moeten toegepast worden.

Een korte samenvatting van onze gezamenlijke visie op gentechnologie in de landbouw:

Is gentechnologie een efficiënte techniek? Wat we zeker weten is dat genconstructen lukraak worden geïncorporeerd en dat ze soms min of

meer stabiel zijn. We weten ook dat het een zeer dure technologie is. (onweerlegbaar, want collega lobbyist René Custers van het Vlaams Instituut voor Biotechnologie had de verbluffende cijfers net zo mooi op een rijtje gezet.)

Er blijven echter meer vragen dan zekerheden. De evolutie van het gen in de "nieuwe" plant is niet gekend, alsook het effect op de rest van de plant. De gentschlobby spreekt van risicoanalyse, maar wij spreken niet meer over risico's. Wij spreken over schade die reeds geleden is. Vooral dan op milieuvlak. Als het over de consument gaat, is de vraag niet: is die voor of tegen, is die correct ingelicht of niet. Wat duidelijk is, is dat de consument niet de vragende partij is. Men wil door afstandsregels

voorkomen dat niet ggo-teelten besmet geraken met ggo's. Hierdoor zou de keuzevrijheid van de consument behouden zijn. Maar uit de praktijk blijkt dat contaminatie niet te voorkomen is... Hetzelfde geldt voor de boer. Ook de boer is geen vragende partij. Bovendien zou innovatie binnen de landbouwsector op zijn minst moeten uitgaan van participatie en liefst vanuit de rijke kennis en know-how van de boer(in) in Noord én Zuid.

De NGO's pleiten niet tegen technologie, maar voor technologie die op maat van het bedrijf is gemaakt, binnen de lokale socio-economische en culturele context, binnen een gegeven ecologische context. En we voegen er enkele innovatieve voorbeelden bij: Kemp, Agroforestry, mengteelten zoals

tarwe-huttentut-erwten.

De vertegenwoordigers van de investeerders waren verrast, want ze hadden een hard tegenpleidooi verwacht. Ze kregen echter tegenvoorstellen voorgeschoteld. De spokesman van EuropaBio (lees EuropaBiotech) vond kemp inderdaad een mooie teelt en er sprong zelfs iemand recht in de zaal om meer onderzoek te eisen op domeinen als agroforestry en mengteelten.

Patrick De Ceuster

In de loop der jaren gaf Wervel 14 brochures en kranten rond GGO's en patenten uit. De uitgaven zijn nog altijd het lezen waar en te bekomen op het secretariaat.

Stop de zon in je tank...

Boerentoeeren Leuven 9 juli

Onder een heerlijk zonnetje verzamelden 25 enthousiaste deelnemers in centrum-Leuven voor een fietswandeling in de streek Haasrode-Bierbeek.

Eerste halte: perceel koolzaad van Jan van Humbeek, wat jammer genoeg niet meer geel oogde (slechts 3 weken in april-mei), maar lag te drogen op het veld. De zaden worden geperst tot koolzaadkoek (die aan Jans varkens wordt gegeven als alternatief voor dure soja), en pure plantaardige olie (PPO), een biobrandstof die door

accijnsvrijstelling tegen 0,75 /l (incl. 6% BTW) over de toonbank gaat. Boerentoeeren verbindt boer en consument met elkaar én heeft een ecologisch effect, want de bestuurder van de bezemwagen is inmiddels PPO-klant geworden bij Jan. De PPO gaat gewoon in de tank, wel max. 40% zodat ombouwen van de motor niet nodig is.

Naar de bliksem met die hagel!

De Hagelandse wegels leiden ons naar de appels en peren van Jan en Patrick Vandervelpen in Bierbeek, die we in heerlijke sapvorm mogen degusteren... Het bedrijf is in omschakeling van traditionele, over geïntegreerde, naar biologische teelt. We krijgen ook uitleg over de schrik van het Hageland: hagel! Die kan op één minuut 25 ha fruit vernielen, wat ook reeds gebeurde in 2001, reden genoeg voor de aanschaf van een hagelkanon, een soort schokgolfgenerator die de hagel dmv een luide knal omzet tot regen, en zo het met zorg geteelde fruit vrijwaart van schade. Via het internet is er een continue opvolging van de weersituatie, zodanig dat het kanon op het juiste moment wordt ingeschakeld. Met goede communicatie naar de burens toe (en isolatie van de kabine) wordt de

geluidsoverlast, die zich trouwens beperkt tot enkele uren per jaar, aanvaardbaar.

Don't smoke it, promote it

Jaja, we hebben het over kemp in Haasrode, geteeld door pionier Peter De Herdt, die in Leuven zelfs een kempwinkel opende. Tussen de anderhalve meter hoge planten, werden we verwend op hennepthee, -bier en -cake, uiteraard allemaal legaal en zonder hallucinogene werking. De Vlaamse overheid subsidieert deze teelt zelfs, omwille van de ecologische waarde: geen kunstmest/bestrijdingsmiddelen nodig, preventie van erosie, fenomenale koolstofvastlegging ea. Ook de economische waarde is grotendeels onderontgonnen terrein: zeer sterke vezel (duurzame bouwmaterialen, verven, papier, textiel,...), zeer hoge voedingswaarde van de zaden (olie met ideale vetzuursamenstelling; en hennepkoek die gezonder is dan sojaschroot). Vermoeid, maar geïnspireerd, wervelden we terug naar Leuven.

Lees het uitgebreid verslag van Filip Monbaliu op onze website...

Landbouw in gemeenschap

Reeds een aantal jaren trekken wij in de zomer met onze 2e jaars-cursisten naar Duitsland om er nabij Frankfurt de vér buiten de grenzen bekende biologisch-dynamische boerderij "Dottenfelderhof" te bezoeken. Telkens weer een schitterende ervaring.

"Of ik daar eens iets over wilde schrijven", vroeg de redactie van de Wervelkrant. Meteen dacht ik aan de uitspraak van één van onze cursisten toen we deze zomer aan het eind van ons 4-daags studie- en werkbezoek een korte evaluatieronde hielden: "Wat we hier hebben gezien en beleefd kan je niet uitleggen aan iemand die er niet bij was". Ik doe toch een poging ...

Dottenfelderhof : 37 jaar biologisch-dynamische landbouw in gemeenschap

De geschiedenis van dit grote gemengde landbouwbedrijf (150 ha) gaat ver terug in de tijd. We pikken de draad op in 1968. Geïnspireerd door de tijdsgeest staken 5 bevlogen landbouwingenieurs én hun echtgenotes de koppen bij elkaar. Vanuit de ervaring die verschillenden van hen hadden opgedaan in het biologisch-dynamisch landbouwonderzoek, namen ze zich voor om samen op Dottenfelderhof een gemeenschappelijk uitgebaat, biologisch-dynamisch bedrijf uit te bouwen waar zoveel mogelijk mensen zouden kunnen samen werken. Wat er in de afgelopen 37 jaar allemaal is gebeurd, valt hier niet in enkele regels te vertellen. De pioniers zijn ondertussen op pensioenleeftijd en hebben het bedrijf doorgegeven aan een nieuwe generatie. En dat zonder dat er ook maar iets is verkocht !

Gemeenschap

In totaal wonen er nu ongeveer 110 mensen (volwassenen én kinderen) op en rond het grote erf van de boerderij. Vijf grote gezinnen vormen de kern van dit geheel en vormen samen de 'landbouwgemeenschap' die het bedrijf uitbaat en intern de beschikbare middelen naar behoefte verdeelt (dus niet op basis van lonen, gekoppeld aan arbeid). Daarnaast zijn er nog heel wat medewerkers, stagiairs, cursisten en ook

enkele onderzoekers met het bedrijf verbonden. Zij werken mee in een klassiek dienstverband of in het kader van hun opleiding.

In 1981, na 13 jaar hard werken, konden de 5 pioniersgezinnen de kern van het bedrijf (erf + 20 ha) kopen van de deelstaat Hessen. De overige 130 ha worden nog steeds gepacht van de staat. Vanuit het besef dat landbouw nooit duurzaam kan zijn wanneer het onroerend goed in privé-bezit is, hebben zij toen dit volledige kapitaal ondergebracht (= geschonken) aan de vzw "Landbouwschool Dottenfelderhof" die ondertussen op het bedrijf was gegroeid. Momenteel zijn bovendien ook de veestapel en de machines eigendom van de school. De

volledige productie van het bedrijf rechtstreeks verkocht ! Naast de verwerkings- en handelsactiviteiten zijn er ook nieuwe initiatieven gegroeid op het vlak van onderzoek en opleiding. De 'Landbouwschool Dottenfelderhof' werkt reeds geruime tijd mee aan een 4-jarige praktijkopleiding waarin jonge mensen zich kunnen bekwalen in de biologisch-dynamische landbouw. Daarnaast biedt Dottenfelderhof ook een verdiepende jaaropleiding biologisch-dynamische landbouw aan. In het onderzoek wordt vooral gewerkt rond veredeling en vermeerdering van zaadvaste rassen voor de biologische en BD-teelt. Reeds diverse rassen van wortel en kool, ontwikkeld op het bedrijf, zijn aangemeld op de officiële

landbouwgemeenschap staat in voor de uitbating en bezit de voorraden. Daarmee wordt verregaand afstand gedaan van elk streven naar het verwerven van eigen privaat kapitaal in de landbouw.

Diversiteit op vele vlakken

Daar waar de boerderij aanvankelijk vooral op de primaire productie was gericht, zijn gaandeweg heel wat neventakken op het bedrijf ontstaan : een rauwe melk-kaasmakerij, een houtovenbakkerij, een prachtige bedrijfswinkel, een afzetcircuit met markt wagens in samenwerking met andere bedrijven uit de regio, Tegenwoordig wordt nagenoeg de

rassenlijst en er komen er nog bij voor andere gewassen. De unieke visie op zaadteelt, veredeling en voedingskwaliteit die er wordt ontwikkeld o.a. onder impuls van Dieter Bauer, één van de 5 pioniers, vormt bovendien een krachtig antwoord op de waanzin van de GGO's. Door dit onderzoek laat men er zien werkelijk iets te begrijpen van de wetmatigheden en de dynamiek van het leven. Daartegenover verbleekt het geknoei met genen tot een onbenulligheid die totaal ontdaan is van enig inzicht in de essentie van het leven.

Geert Iserbyt, Landwijzer vzw – Opleidingscentrum biologische en BD-landbouw

Wervelreis 2006

Een diverse groep van 35 geïnteresseerden in duurzame landbouw proefden de laatste dagen van augustus van verschillende pogingen om het (platte-)land meer levend te maken, waarbij de focus voornamelijk op de grond van de zaak lag: een levende bodem! Of ook wel: hoe verhogen pioniers het organische stofgehalte voor een duurzame landbouw?

De reis begon met agroforestrypercelen in Nord-Pas-de-Calais, die economische en ecologische meerwaarde beloven te creëren op termijn (zie foto). Tijdens de lange busreis naar Bretagne bekeken we een film die gemaakt werd in juli temidden van de oude graanvariëteiten van Nicolas Supiot, boer-bakker, die met natuurlijke landbouwpraktijken (niet-ploegen, geen chemie) een poging doet om brood, bodem en agrobiodiversiteit te revitaliseren. Terwijl het gistingsproces van de revolutionaire ideeën aanvangt, rijzen talrijke vragen in de groep... 's Avonds ronden we af met een kort bezoekje aan een ecologische schoolmeester/tuinier! Zondag start met een heerlijke kustwandeling en bezoek aan het stadje Dinan, met de obligate bretoense boekweitpannekoek, geserveerd met "une bolée" cider. Het bezoek aan de makers van biologische "Camembert de Normandie", gecombineerd met proeverijen allerhande in het cidermuseum, zorgt ervoor dat de sfeer voor de avond gezet wordt. De volgende ochtend zijn we te gast bij Aspaari, waarvan Supiot mede-oprichter is, een netwerk voor innovatie en autonomie op het platteland. Ook zijn werk als pionier in Réseau Semences Paysanne (zaad in boerenhanden) krijgt de nodige belangstelling en vragen. 's Middags krijgen we een demonstratie BRF door Konrad Schreiber, co-ordinator van BASE (netwerk van 300-tal vooral gangbare boeren die experimenteren met vernieuwend bodembeheer). Oppervlaktecompostering van vers organisch materiaal, alsook niet-ploegen worden pistes voor gangbare boeren om langzaam maar zeker uit de

chemische landbouw weg te kunnen evolveren. 's Namiddags volgen twee films "Les blés d'or" en "La fin des haricots" over participatieve zaadselectie. Voor het heerlijke avondmaal komt nog een inspirerend rondetafelgesprek over duurzame landbouw, waar naast deze twee pioniers ook Bart Vleeschouwers, innovatieconsulent bij de Boerenbond en medereiziger aan deelneemt. De laatste dag start met het bezoek aan een plantaardige olieperser (we slaan hier huttentulolie in voor onze campagne) die met een tractor rijdt voor de 21ste eeuw: door inbouw van een speciale stoomreactor bestaat de brandstof voor de helft uit water, voor een kwart uit PPO en slechts één kwart uit fossiele brandstof! Nadien zijn we te gast op een hennep-zaadteelt veld bij een paardehouder, die ook hennepolie verkoopt. We vatten onze reis huiswaarts aan, het is mooi geweest, maar we houden toch nog even halt bij de "koe"-tegenhanger van Supiot, James Restoux, die ons uitnodigt voor binnen 40 jaar, want "tegen dan zijn mijn [robuuste variëteiten van] koeien af".

Voor een veel uitgebreider verslag, met links en audiovisuele reportage, volg de website...

Gras en bomen kunnen samen méér dan apart

ADVERTENTIE

- biologische vleespakketten van eigen fokkerij voor puur natuur rundvlees
- natuurhoning en honingkaarsen,
- allerhande honingproducten
- boerderij borduringen, droog-creaties en allerhande Bio-boerderij-producten
- eieren, groenten en fruit

Biologische Zorgboerderij De Boere Zakdoek

Nispenseweg 87
4709 RR Nispen
(N-Brabant, Nederland)
Tel: 0031-165-365137
Fax: 0031-165-364127

openingsuren: van maandag t/m
zaterdag van 13.00 tot 16.30 uur

Voortleven in het werk van het Zuiden

Ook u kan iets moois nalaten...

Laat de toekomst van het Zuiden
groeien via een gift in uw laatste wil

U leest deze *Wervelkrant*. Het leven van mensen in het Zuiden laat u niet koud. Maar net als wij wil u blijvende resultaten voor uw steun. Daarom ondersteunt Broederlijk Delen alleen de eigen plannen van groepen mensen in het Zuiden. Want alleen die eigen plannen zijn aangepast en gedragen. Alleen dat zorgt voor een blijvend resultaat.

Uw steun vandaag is daarvoor erg welkom. Maar onze typische werkwijze vraagt een volgehouden inspanning. Met een gift in uw laatste wil zorgt u dat we ook morgen de eigen plannen van het Zuiden steunen. Zo maken we af, wat op één mensenleven een te grote inspanning vraagt. Vraag vandaag nog vrijblijvend onze infomap.

Broederlijk Delen

omdat **het zuiden** plannen heeft

- 1 We steunen **eigen plannen van 250 lokale organisaties**. Met geld. Eventueel met een tijdelijke medewerker. Maar ook met (2) en (3).
- 2 Via ons wereldwijd netwerk wisselen onze partnerorganisaties **kennis en ervaring** uit. Samen staan ze sterker.
- 3 Via ons **politiek werk** (schuldenlast, handelsrelaties,...) krijgen de armste mensen eerlijke kansen.

Wervel

Ja, ik wens - vrijblijvend en vertrouwelijk - een infomap over de mogelijkheid om via een testament een toekomst te geven aan de eigen plannen van het Zuiden.

naam: _____

straat en nr.: _____

postcode: _____ gemeente: _____

telefoon: _____ / _____

Stuur naar Luc Claessens, directeur Broederlijk Delen, Huidenvettersstraat 165, 1000 Brussel (of bel naar 02.502.57.00).

Agenda

17 september	Dag van de landbouw. Fietstocht boerentoeeren rond Harelbeke (West-Vlaanderen) Fietstocht in het Brugse Ommeland met bezoek aan vier biobedrijven en een biomaaltijd aangeboden door JNM en Wervel
18 september	Basisgroep Limburg : vormingsavond rond grondproblematiek .
24 september	Biomarkt te Deinze op het Rheinbachplein, Brielstraat, Deinze: van 14u tot 18u
30 september	Pedagog, interne vormingsdag: Cultureel Centrum Berchem Maatschappelijke visie op landbouw. Zie pag 15
1 oktober	Boerentoeeren Antwerpen : Haven versus platteland.
02 oktober	Samenkomst Basisgroep Limburg.
05 oktober	Werkgroep campagne Denk Globaal Eet Lokaal
07 oktober	Boerentoeeren Antwerpen : Uit liefde voor mens, dier en vrucht.
10 oktober	Samenkomst Basisgroep Oost en West-Vlaanderen.
13-22 okt.	Week van de duurzame ontwikkeling.
16 oktober	Wereldvoedseldag - Lancering gezamenlijke campagne Landbouw 2015! te Brussel.
16 oktober	Basisgroep Vlaams Brabant
14 & 21 okt.	Avondmaal op restaurant in St. Niklaas rond 'Landbouw 2015!' i.s.m. Bevrijde Wereld.
22 oktober	St. Benedictushoeve te Herent (14 tot 18 u.) Ontmoeting met Vandana Shiva
24 oktober	Basisgroep Brussel
26 oktober	Terugkomavond Wervelreizigers
03 november	Dagprogramma over biodiversiteit in Leuven
04 november	Namiddagprogramma rond ecofeminisme in Leuven (organisatie www.aardewerk.be)
06 november	Vormingsavond: 'Landbouw in Noord en Zuid' te Zottegem. i.s.m. IVA (georganiseerd door Landelijke Gilden, 11.11.11 en VAC).
08 november	Vormingsavond: 'Landbouw in Noord en Zuid' te Retie.
11 november	Debataavond 'Familiale landbouw in Noord en Zuid' te Wondelgem. Week van de Smaak: geanimeerd proeven op de boerderij
18 november	Antwerpen: late namiddag in 'De Dobbelhoeve' te Schilde
19 november	Oost-Vlaanderen: brunch in 'De Zonnekouter' te Machelen a/d Leie i.s.m. vzw Land in Zicht, vzw Vormingplus Gent Eeklo en vzw Velt
20 november	Brussel: Elan in de Vooruitgangstraat (middag in ons kantorencomplex)
22 november	Vlaams Brabant: namiddag 'In de Zon' te Vissenaken (speciaal voor kinderen en ouders/grootouders)
24 november	West-Vlaanderen: avond in 't Dischhof te Keiem
25 november	Limburg: slotactiviteit in Hasselt (dagactiviteit)
17 november	Lezing sojaproblematiek te Zemst.
27 november	Internationale niet-winkeldag.
04 december	Samenkomst Basisgroep Limburg.
7-8 december	Europees sojaseminarie in Parijs.
12 december	Samenkomst Basisgroep Oost- en West-Vlaanderen.

Contactpersonen

BASISGROEPEN

Vlaams-Brabant	Jeroen Watté 0484/719541 of jeroenwatte@chello.be
Oost en West-Vlaanderen	Mieke Roelens 09/380.48.10 of mieke.roelens@telenet.be
Antwerpen	Cis Van Eyndhoven 03/ 664 55 02 of m.vaneyndhoven@telenet.be
Limburg	Frans Beckers 089/ 61 17 62 of Frans.beckers@zutendaal.be
Brussel	Jonas Van Reusel 0497/43 68 83 of jonazito@skynet.be

THEMAGROEPEN

gentechnologie	Louis De Bruyn louis.debruyne@pandora.be
landbouwbeleid	Bavo Verwimp 014/26 77 34 of bavo.verwimp@skynet.be
bomenlandbouw	Jonas Van Reusel 0497/43 68 83 of jonazito@skynet.be

SECRETARIAAT EN COÖRDINATOREN

Frederik Claerbout, 02/ 203 60 29 of frederik@wervel.be
Patrick De Ceuster, 02/ 203 60 29 of patrick@wervel.be
Katrien Van Oost, 02/ 203 60 29 of katrien@wervel.be
Luc Vankrunkelsven, 02/ 203 60 29 of luc@wervel.be